

Lⁱ
Miseria
a Casa

Soler

FREDERIC SOLER (PITARRA)

*L'inferrn
a casa*

Comedia Dramàtica

Duques Pessetes

Bonavia i Duràn. - Impressors

Carrer Boqueria, 20. - Barcelona

L'INFERN A CASA

L'infern a casa

COMEDIA DRAMÁTICA EN TRES ACTES I EN PROSA

ORIGINAL DE

FREDERIC SOLER I HUBERT
(*SERAFÍ PITARRA*)

*Estrenada en el Teatre Català (Romea), el dia 11 de
Novembre de 1892.*

PRIMERA EDICIÓ

BARCELONA
CASA EDITORIAL DE TEATRE
BONAVIA I DURAN - Impressors - BOQUERIA, 20

1915

Ningú podrà traduir ni representar aquesta obra sens permís de la SOCIETAT D'AUTORS ESPANYOLS, que es la única encarregada d'administrar-la, i amb ella deuràn entendre tots els teatres i societats particulars que vulguen representar-la.

Queden reservats tots els drets.

REPARTIMENT

PERSONATGES

ACTORS

Julia	<i>D.ª Pilar Clemente</i>
Donya Remei	- <i>Agna Monner</i>
Eugenia	- <i>Carme Parreño</i>
Climentina	- <i>Mercè Blanca</i>
Cinteta	- <i>Enriqueta Guerra</i>
Evarist	<i>D. Teodor Bonaplata</i>
Carles.	- <i>Hermenegil Goula</i>
Senyor Soldevila	- <i>Isclè Soler</i>
Ramón	- <i>Jaume Capdevila</i>
Inspector.	- <i>Ramón Valls</i>

Digitized by the Internet Archive
in 2015

ACTE PRIMER

Saló de confiança amoblat amb riquesa. Una porta al foro; dues a la esquerra; a la dreta un balcó en según terme d'aquesta mateixa part; un balcó obert on s'hi veurà a través del cortinatge una gabia amb un canari; entre la porta i el balcó un piano, tocador, xemeneia i quadros. L'acció comença a les nou del vespre, il·lumina l'escena un quinqué.

ESCENA PRIMERA

JULIA, DONYA REMEI, CLIMENTINA, EVARIST i CARLES; *la primera brodant, la segona mirant pe'l balcó, la tercera tocant el piano. EVARIST llegint, sentat. CARLES mirant com broda JULIA*

REMEI ¿No havien dit que anirien al Liceo?

CARL. ¡I es veritat!... ¡I ja es hora!

EVAR. Si avui fa una calor... *(Alsant-se.)*

REMEI No, home, no; s'ha girat airet, i la nit serà fresca... *(Mirant pe'l balcó.)* Mirin, mirin, quina mar més agitada.

(Surten en Ramón i Cinteta i treuen la taula de joc.)

CARL. Anem, home, anima't. Estic desitjós de veure l'*Aida* i de sentir als artistes que la canten. Com que a bordo no tenim teatre ni músiques, això per mí es casi una cosa nova; i faig com les criatures; necessito una jogiuna per entretenir-me. ¿I tú, Julia, no vens?

- JULIA No; jo 'm quedo.
- CARL. ¡Vaia una germana! no volguer fer nos l'obsequi de venir a sentir l'ópera amb nosaltres...
- JULIA Jo ja agraeixo el teu bon desig però...
- EVAR. (*Amb impaciencia.*) ¿Què fem, Carles, vens o no vens?
- CARL. (*A Julia.*) Doncs, si no vols venir, fins a la vista. (*A Evarist.*) Vaja, anèm, neguitós.
- EVAR. Anèm.
- CLIM. (*Que s'aixeca del piano, dirigint-se a Evarist.*) ¿I a mí, que no m'hi convides?
- EVAR. (*Abrassant-la.*) ¿No tens que aprendre la llissó de música? ¿No estàs esperant al senyor Soldevila, que és el teu professor de piano?
- CLIM. Sí; bé l'espero, pero jo m'estimaríia més anar al Liceo.
- EVAR. Ja ho crec, però no 'ns pots acompanyar.
- CARL. Tú 't quedes aquí de vigilant d'a bordo.
- CLIM. (*Tornant-se'n cap al piano.*) ¡Tant mateix es ben trist que no pugui anar amb vostès!
- CARL. (*A donya Remei.*) Senyora! (*A Julia*) Fins després. (*A Climentina.*) Qué vagi bé la llissó.
- EVAR. Passi-ho bé, donya Remei. (*A Climentina, besant-la amb carinyo.*) Un altre dia ja hi vindràs Adéu.
- JULIA. (Oh! I a mí ni tan sols una paraula, ni una mirada, res. (*S' aixuga una llàgrima.*))

ESCENA II

REMEI, CLIMENTINA i JULIA

- CLIM. (*Tirant les solfes sobre el piano.*) Qué'n son de ditxosos! Sentiràn a la Singer.
- REMEI. (Ja son fòra.) Climentina?
- CLIM. ¿Què vols, mamita?
- REMEI. Deixa aquets papers de música. (*Climentina fa petóns a donya Remei.*) Vaja, ves a llegir, ja que 'ts aficionada a les historietes, o juga amb alguna nina ja que estàs de mal humor.

- CLIM. Sí; el senyor Soldevila no tardarà a presentar-se, i tindrè de donar la lliçó.
- REMEI No. Aquest vespre no hi ha lliçó de piano. Vaja, ja estaràs contenta; n'estàs franca.
- CLIM. (*Mirant a Julia.*) ¿De debò no daré lliçó de música?
- JULIA No, filla meva. Vés al teu quarto si vols. Veste'n.
- CLIM. Vaja, doncs. Adéu, mamà. Adéu *mamaita!*
¡Té, té i té! (*Petonejant-la.*)
- REMEI Vaja, vés, vés, enjogassada.
- CLIM. (¡Oh, quin gust! Acabaré l'història, aquesta que és tant interessant.)

ESCENA III.

DONYA REMEI i JULIA

- REMEI (*Sentant-se al costat de Julia.*) Ah! Ara ja estem soles. Diques; ¿Estàs del tot decidida? Io, cregues que no só una d'aqueixes mares que'ls hi agrada ficar la sissanya entre les seves filles i'ls seus gendres; res d'això, a mí m'agrada la pau, la tranquil·litat, però ..
- JULIA Però aquesta tranquil·litat es impossible a casa nostra, perquè'l meu marit no m'estima, no'm té cap deferència de les que deuen tenir-se a una bona esposa, i ja està presa la meva determinació Això te d'acabar-se Oh! No'n tinc cap dubte, mamà; l'Evarist va estimar a un'altra avans de casar-se amb mí, i conec que segueix estimant la encare.
- REMEI Sí, sí, dona; si jo vaig ser la que va fer que tú hu observesses. ¿A què venia aquella alabansa continua d'aquesta tal Eugènia Pousech, que Déu la faci bona? Ella, ningú més que ella, ha portat l'infern que avui hi ha en aquesta casa
- JULIA Sí, perquè examiniu bé i veurà com aquí tot ha ingut per culpa d'ella.

REMEI Oh! ¿I tú pot ser n'estàs gelosa?

JULIA (*Veient-se que sí.*) ¿Gelosa, jo?.. No, mamà. Gràcies a Déu es un torment el d'estar gelosa que mai l'he conegut; però la veritat es que'm sento humillada. Per ell la Eugenia es bona, es santa, es noble... no hi ha qualitats que ella no tinga.

REMEI Bé. ¿Però, aquesta Eugenia, no diu ell que es una senyora casada?

JULIA Sí; es casada amb un coronel d'infanteria que actualment està de guarnició a Valencia.

REMEI Ah! ¿Amors amb una senyora casada? ¡Vaja, no; això es impossible! Impossible! Creu-me, fes el que puguis per distreure't. Pren per exemple lo que ell ara està fent amb tú. ¿Es diverteix? ¿Es al Liceo? doncs diverteix-te. Avui donen ball a casa la Laieta, tú hi ets convidada, i no hi anaves per que ell t'ho impedía; doncs no'l creguis, anem-hi; posa't ben eleganta i ben guapa, i si ell no fa cas de tú, que vegi que n'hi ha d'altres que'n fan.

JULIA ¿Però, soles? ¿Dues senyores soles anar al ball?

REMEI No faltarà qui'ns acompanyi. Mira, tenim al senyor Soldevila, el mestre de piano de la noia, que's posa a les targetes *Monsieur* Soldevila. És un bon senyor, es amable, ha estat tres anys o quatre estudiant a París, i aquest si que es un senyor agradable i complascent. Sempre es del parer de tothom, mai ha contradit a ningú. Vaja, vés, apressa't, i d'aqueix modo ja serèm fóra quan el teu marit tornarà del Liceo.

JULIA Vaja, doncs, sí; anem-hi No més li demano deu minuts, i torno vestida.

REMEI Vaja doncs, vés; aquí t'espero.

(*Julia se'n va porta dreta.*)

ESCENA IV

DONYA REMEI, CLIMENTINA i després SOLDEVILA

REMEI Ah! Gracies a Déu que la veig decidida a revolucionar-se contra la tirania de l'Evarist. Ja era hora. ¡Ai, Ail ¿Tú aquí, Climentina?

CLIM. (*Que vé amb escayola i aigua.*) Sí, abuelita. Vinc a treure 'l canariet del balcó que cada dia es més mono. Titit! Titit!

REMEI En havent acabat, vé i digues a la teva mamà que's recordi de que l'estic esperant.

CLIM. Està molt bé, abuelita.

(*Arregla tot lo del canari i se'n và.*)

REMEI Mentres el senyor Soldevila no'ns faci esperar. Bò! Si que fora graciós. ¡No faltaria més sinó que no vingués aral (*Se sent remor per dins.*) Ah! ¿Quí serà? Sí, ell es. (*Veient a Soldevila.*) Ja'l tenim aquí.

SOLD. Oh! ¡Senyora donya Remeil *Madame*... tinc l'alt honor... (*Amb salameria i saludant.*)

REMEI En aquest moment estava pensant en vostè. Tenia por de que no hauria pogut ser exacte a l'hora.

SOLD. (*Mirant el rellotge.*) Crec que no he retardat ni un minut. Les nou, *madame*, les nou estàn tocant en aquest mateix moment a la Catedral, a Santa María, i son al cronometre de la Rambla; pe'l cas es igual. Quan un home es serio i li agrada cumplir; quan una persona viu del seu treball i mensualment cobra els seus honoraris, no ha de retardar mai l'hora de la llissó. (I jo soc molt amic de les mensualitats). Però, ¿a ont és la meva deixeble? *Je ne la vois pas*, vull dir, que no la veig.

REMEI Es que avui farà festa.

SOLD. ¿Fà festa? ¿Qué està malalta, indisposada?...

- REMEI No, a Déu gracies. Però la meva filla, i jo mateixa, necessitem aquesta nit dels serveis de vostè. Contèm amb la seva amabilitat.
- SOLD. ¿Em necessiten avui, aquesta nit? Vull dir, *ce soir?*
- REMEI Sí.
- SOLD. Digui, digui. Só tot de vostès; *a vos ordre, madame.*
- REMEI Ja ho deia jo a la Julia que podíem contar amb vostè. Però si té encara d'anar a donar alguna lliadó, vagi hi.
- SOLD. Per avui he terminat la meva jornada.
- REMEI I ademés, ja sab que nosaltres no fem treballar la gent en và, i pot creure...
- SOLD. ¡Oh, *madame!* Faci'm l'obsequi de no creure'm interessat (Em deura fer algùn algùn altre regalet Mai vindrà mal.)
- REMEI Be; ara escoltim un moment i anèm al cas.
- SOLD. Sí, *madame*, facim el plé de dir-me en que'ls hi podrà ser d'utilitat la meva insignificant persona.
- REMEI Dintre d'un instant, la Julia i jo, li suplicarèm que sigui el nostre cavaller.
- SOLD. ¿El cavaller de vostès?
- REMEI Que'ns ofereixi 'l seu bras
- SOLD. ¿El meu bras? *I j'aurais l'honneur*; es a dir, tindré'l gust d'acompanyar a les senyores.
- REMEI Al ball.
- SOLD. ¿Al ball? Jo?
- REMEI Com que ja va tan elegant no hi ha necessitat de que's vagi a mudar a casa.
- SOLD. Oh, *madame*, elegant; *n'es pai le mot, une toilette* d'artista.
- REMEI Vaja, vaja; que per xò ja es algo presumidet, senyor Soldevila
- SOLD. Oh, no. Vaig net i un poc a la moda, em cuido molt els trajos que tinc i si vostè creu que ja estic en disposició de ser ben rebut...
- REMEI Perfectament Ademés, es una casa sense pretensions Son persones sencilles i ens han convidat amb tota franquesa.

- SOLD. Això ho comprenc molt bé, però...
- REMEI ¿Però... què? Potser si que encara tindrà que dir-hi
- SOLD. ¡Oh, *madame!* Ja me'n guardaria prou.
- REMEI Doncs, sent aixís, que vingui la Julia; ens en anirèm els tres plegats.
- SOLD. (Dimonxil Dimonxil! Si don Evarist sab que jo he sigut partícipe de d'aquesta sublevació... *Allons done.* Potser no'n sabrà res.)

ESCENA V

Dits, CLIMENTINA, JULIA i CINTETA al fons

- JULIA (*Entrant, vestida pe'l ball.*) Ja'm te a n'aquí, mamà.
- REMEI Doncs ja estem tots a punt.
- SOLD. (¿Tots apunt? *Mon Dieu!* Ja no hi ha medi d'escabullir-me.)
- JULIA Vaja, mamà, no'ns detinguem ni un moment.
- CLIM. (*Fent un petó a Julia*) Adeu, mamà.
- JULIA ¿No't sab pas greu quedar-te a casa amb la Cinteta?
- CLIM: Ja que no'm volen amb vostès. Ja sabs, mamà, jo vull ser obedienta i creure el que tú 'm manes.
- JULIA (*Petonejant-la.*) Ah! Climentina! ¡Pobre fi leta meval La meva única felicitat, el sol consol que tinc jo sobre la terra.
- REMEI Senyor Soldevila, espero 'l seu bras per a apoiar-me.
- SOLD. ¡Oh, *madame!* (Bah, que succeeixi el que vulgui, *a tout seigneur, tout honneur;* vull dir que tan se me'n dona)
- JULIA ¿Què es aquest soroll? Si fós...
- SOLD. P'ujen apresuradament l'escala.
- CINT. (*Mirant a dins.*) El senyoret don Carles.
- REMEI ¿Qué vé sol?
- CLIM. (*Que ha anat a mirar al fons.*) No, també vé 'l papà.
- JULIA (¿Què haurà passat?)

- SOLD. (Voldria trobar-me al Brasil. No, tan lluny no; però sí, roncant a casa meva.)
- JULIA (No importa, anirèm al ball.) Cinteta, acompanya a la senyoreta al seu quarto.
- CLIM. Però, mamà ..
(*Julia fa un gesto imperatiu a Cinteta, indicant-li que faci el que li ha dit.*)
- CINT. (*Agafant la mà de Climentina.*) Vingui, senyoreta; la mamà ho mana.
- CLIM. (*Anant-se'n.*) Ah, Cinteta; tinc por que'l papà la renyi.
- CINT. Potser no serà res. Anem-se'n, vingui.
(*Entren per la porta de la dreta.*)
- SOLD. (Si jo pogués anar-me'n amb la petita.)
- REMEI Ah! Ja'ls tenim aquí. (*A Julia*) Energia i no't dobleguis.
- JULIA (*A donya Remei.*) Estic resolta. No tinga por.

ESCENA VI

SOLDEVILA, REMEI, EVARIST, JULIA i CARLES

- CARL. (*Entrant pe'l fons i precedit de Evarist.*) Vaja, Evarist, et dic que tens un gènit infernal.
- SOLD. (Si que estic fresc. Sembla que vé amb bones disposicions.)
- CARL. Per que aquest bon senyor tenia massa calor al teatre, els altres debien també ofegar-se.
- EVAR. (*Entrant.*) ¿Per què no t'hi quedabes?
- CARL. (*Veient a les senyores.*) Oh! senyores! No les havia vistes; dispensin.
- EVAR. (*Veient vestides a Julia i a donya Remei, estranyat diu.*) Còm? ¿Què significa?...
- REMEI (Ja s'ha vist la brillantor del llamp; ara l'estrèpit, el trò gros.)
- CARL. Qualsevol es pensaria que anaven a sortir de casa.
- EVAR. Aixís ho sembla; aquest sombrero... ¿Anaben a sortir?
- JULIA Sí, senyor.

EVAR. ¿En aquesta hora?

JULIA En aquesta hora. ¿I perquè no?

REMEI (Mentres no desmai-i i tingui fermesa.)

CARL. (Ai! ail ai! Ja entrèm al golf de Lió.)

EVAR. No m'habíeu pas dit que tinguessiu de sortir de casa aquesta nit.

JULIA Dispensa'm, però ja t'ho havia participat.

REMEI (Aquest home es incapàs...) ¿Què no pot anar a fer compres, o a visitar alguna amiga, sense demanar permís an aquest turc barceloní?

EVAR. (*A donya Remei.*) Li prego que no murmuri, no m'agraden les paraules que no se senten, i tingui entès que parlo a la meva dona. (*A Julia.*) Aqueixes flors, aquest pentinat pretenció, aquest vestit de seda... Vaja, ja endevino, volien anar a casa la Laieta, i assistir a la reunió que dona amb motiu del casament.

JULIA Efectivament. Anavem a passar una estona a casa la Laieta.

EVAR. Però'm sembla que ja sabs el meu modo de pensar sobre 'l tal ball. Crec que ja sabies que jo no volia que hi anassis, i sens dupte serà per a contradir-me i oposar-te a la meva voluntat, que hi anabes.

JULIA Podria molt ben ser.

EVAR. El que't proposaves no es certament de gran importancia en sí mateix; però com que ja sabs la meva determinació, com coneixes que jo no ho vull i que t'ho havia prohibit, no revoco de cap modo lo que t'havia manat, i per consegüent, no crec que estranyis que't pregui que't treguis tots aquests adornos i aquestes flors, i que't disposis per a quedar-te a casa.

REMEI (*A Soldevila.*) (Eh? ¿Què li sembla? A tall de dèspota.)

JULIA No hi ha dupte que la teva franquesa té algo de insultant i de despòtica. Tú mateix dius que la cosa en sí no té importancia, i no obstant no vols que hi vagi, i m'ho manes com el Czar de totes les Rusies, quan dicta un ukasse.

EVAR. Més raó perquè'm obeeixis i no hi vaigis.

- CARL. (Estèm corrent el menys deu nusos per hora)
EVAR. I jo'ls dono paraula que vostès avui no aniràn al ball de cà la Laieta.
JULIA Doncs tú podràs disposar tot el que vulguis; però, des d'avui, jo't juro que no permetere que'm tiranissis més d'aquest modo, i per probar-te que vull comensar a tenir voluntat propia, aquí presenciars com la mamà i jo ens en anirèm al ball desseguida.
EVAR. ¡No hi aniràs!
JULIA ¡Hi aniré!
EVAR. ¡T'ho prohibeixo!
JULIA Hi aniré, a despit teu. Mamà, anem.
REMEI (A Soldevila.) Anem, senyor Soldevila, anem.
SOLD (Aí! jo tremolo.)

ESCENA VII

SOLDEVILA, REMEI, EVARIST, JULIA,
CLIMENTINA i CARLES

- EVAR. (Posant-se devant la porta.) Oh! ¡Amb mí no's juga!.. (Agafant a Julia pe l bras.) Ja li he dit que no sortirà de casa.
JULIA I jo estic resolta a sortir-ne.
CARL. (¡Això ja es batres a l'abordatge!)
EVAR. (Baixant a l'escena, i arrastrant per força a Julia.) Probem-ho, doncs. A veure com s'arreglarà per anar-se'n.
JULIA Evarist! Oh! Que'm trenques el bras.
EVAR. (Amb violencia.) Ja li he dit que's quedarà aquí casa.
REMEI (Ah! ¡Qué'n trago de bilis!)
JULIA (Deixant coneixe que sufreix.) Oh! ¡Em fas mall t'he dit que'm trenques el bras!
CARL. (Baix a Evarist.) Evarist... home, ¿què fas?
REMEI Senyor don Evarist... ¿Què ha de durar molt això? Deixi estar el bras de la meva filla, dexi'l estar, no veu que li trenca, bárbaro!

- CLIM. (*Traient la mà d'Evarist.*) Papà... per Déu... Deixa 'l bras de la mamà... (*Plorant.*) ¿No veus que li fas mal? (*A Julia.*) I tú també, mamà, creu-lo, no 'l facis enfadar d'aquest modo... mira quina cara té de sufriment... i tú també, pobre-tal! (*Fa un petó al bras de sa mare.*) I jo també pateixo... oh, mamà, fes tot el que mani el papà.
- JULIA (*Després d'haber abraçat a sa filla.*) Oh, Déu meu, Déu meu... Mamà, no sortiré de casa...
- SOLD. ¡Molt bé, molt bé! jo aprobo una resolució tant convenient per a tots... tant....
- REMEI (*Que ha passat al costat de sa filla.*) Bé! Molt bé! Magnífic! Vetaquí la manera de convertir un marit.. en un amo... en un tirà... en un Char de Persia. (*Mitant amb rabia a Evarist.*) I després s'estranyen de que'ns causin horror i se'ls odi-i.
- JULIA ¿Qué vé, mamà?
- REMEI Sí; vinc: vinc, filla meva.
- SOLD. (Ah! Ja que m'he escapat d'anar al ball, m'escabulliré sense soroll... i *allons nous coucher.*)
- REMEI Vingui amb nosaltres, senyor Soldevila.
- SOLD. Ah! Amb molt gust. (Ai, quin compromís.)
(*Julia ja es fora. Remei que ja se'n anaba del bras de Soldevila, torna enrera i diu amb odi còmic a Evarist.*)
- REMEI Neró! (*Se'n và amb Soldevila.*)

ESCENA VIII

EVARIST i CARLES

- CARL. Bé! ¿I aquesta es la felicitat que tens a casa teva? Si que, amic, veig que està complicada la cosa.
- EVAR. Mira si ho està, que ja des de a vans d'air, hi ha el pà ben partit entre nosaltres.
- CAR. ¿Es a dir, que hi ha moros a la costa?..
- EVAR. I que son marroquis dels més selvatges.
Ella te'l seu quarto, jo tinc el meu. Ella dina

amb sa mare i la nena; jo dino sol. En arribant l'hora d'anar al llit, cada h  pren el seu candelero, i: — Senyora als peus de vostè. — Beso la m . — Em contesta ella, i axís vivim.

CARL. S ; com haurien viscut Pablo i Virginia, si en compte d'estimar-se s'haguessen esgarrapat cada día. Vaja: ja entenc la cosa, ja veig tot de qu  v , i a lo que v , i jo me'n encarrego. Jo, que soc cassat amb una d na que m'estima com a té la teva, i soc ditxós, i vull que té també ho sigues.

EVAR. No'n treur s res, creu-me; ser  picar en ferro fret; aquí tot es impossible, menys l'armar un escàndol diari que sembla que arribi el judici final.

CARL. Però aquí hi poden tornar a venir la felicitat i la ditxa, traient-ne aquesta bona senyora que's diu Remei, i que segons jo veig, es un remei, que's pitjor que la malalt a.

EVAR. Ah!  l t  vols que jo ara tregui a la meva sogra de casa, i després la meva d na l'anyori, i se'n enmalalteixi, i's mori, i jo siga un crudel i un tir  i un assess , i fins si molt convé se'm formi causa?

CARL. S ; jo vull que té treguis a la teva sogra, però amb manya, amb tino, i de manera que fins n'estigui contenta la teva mateixa d na. Ja veuràs; deixa'm fer a m ; creu-me, i jo tornar  dintre del teu cor aimant els purs sentiments que deuen animar a tot aquell que té la gloria de ser un pare de familia, marit d'una dòna tant virtuosa com la teva, i una filla tant bonica com es la Climentina. La Julia v ; calla, i deixa'm agafar a mà la canya del timó.

EVAR. Fes el que vulgues; per m ... però ja't dic jo des d'ara, que aquí tot es impossible.

ESCENA IX

Els mateixos i CLIMENTINA, per la dreta

CARL. Ah! ¿ets tú?.. m'había equivocat, no es la Julia, es la teva filleta... com si diguesse'm el gatet de mar d'aquesta embarcació que tú comandes.

CLIM. Bé: ¿Estàs per mí, papà?

EVAR. ¿Què vols, filleta meva?

CLIM. (*A Evarist i confidencialment.*) Et vinc a parlar de la pobreta mamà.

CARL. Precissament també d'ella, de la teva mamà, es de quí jo li parlava. ¿Vols que unim les nostres forses? ¿Vols que a la vegada disparèm les bateríes de babor i d'estribor?

EVAR. ¿Dius que t'envía la mamà mateixa?

CLIM. Oh! no... i si ho sapigués... si cregués que jo he vingut a trovar te per aquest motiu,estic molt certa de que'm renyaria.

CARL. Doncs digues què vols.

CLIM. Es tracta de que... tú... ets molt bò... que tothom t'estima... y que per çò mateix no tens de donar 'ls disgustos que dones a la pobreta mamà.

EVAR. ¿Còm s'entén això?

CLIM. Mira, papà; tú no sabs una cosa i jo ara te la vull dir. Sempre que la mamà està sola, plora, i jo, que la veig plorar, es clar, ploro també, sinó que faig de manera que ella no ho vegi; després la miro de reull i escolto amb atenció el que diu per que, moltes vegades, pobreta, parla sola i molt baixet.

CARL. Sí? i, ¿què diu, què diu allavors, Climentina?

CLIM. Diu: — Ail ¡I qué desgraciada soc! — Jo, allavors, me'n vaig poc a poc fins apropet d'ella, i, sense dir-li res, me li tiro al coll, i comenso a

plorar i a fer li petons, molts petons, i tots, tots, per mirar si aixís li puc aixugar les seves llàgrimes. Algunes vegades l'aconsolo, i logro calmar-la, altres, encara suspira i plora més, i allavores, torna a fer-me petons, i tot plegat m'abrassa estrenyent-me molt fort, tant fort, que moltes vegades fins em fa mal, i diu que jo soc el seu únic consol, que sinó fós jo, ja fora morta. Aixís acaba de succeir ara mateix. Ha dit que 's morirà, que no pot aguantar tant sufriment, i mirant-me i apretant-me sobre el seu pit, ha cridat, feta un mar de plor: — ¡Pobreta filla meval ¿Què faràs sense la teva desgraciada mare? — Jo m'he espantat, i li he respost que jo també'm moriria si ella se'n anés. I es ben cert, papà; jo no podria viure sens ella. Oh! Tú sempre ets fora de casa; sempre estàs ocupat amb els teus negocis. ¿Còm podria dormir jo havent-me sentit no més que'l teu petó sobre 'l meu front? ¿Amb qui resaria? ¿Amb qui estaria contenta? ¿Amb qui estaria trista? Oh! No, no; papà meu, això es impossible. Jo t'estimo, tú m'estimes també, i tú no ets dolent, i no sent dolent, no potser que tu vulgues fer sofrir a la meva pobreta mamà, tant carinyosa, tant bona... Oh! No, no; promete'm que la estimaràs, que la tractaràs amb dolçura, amb bondat, amb carinyo... oh, sí; promet-m'ho, papà, jo t'ho demano, jo t'ho prego, i si ho fas... jo t'estimo molt, ja no't puc estimar més, però faré tot el que sàpiga, tot el que puga per a demostrar-t'ho a totes hores; seré obedient, seré bona... et brodaré una cosa ben bonica pe'l dia del teu sant; estudiaré molt el piano; seré ben carinyosa amb tú, i tot, tot ho faré, mentres jo sàpiga que tú i la mamà us estimèu sempre.

(*Evaristo, commogut, plora. Climentina el besa amb transport.*)

EVAR. (*Estrenyent-la sobre'l seu cor.*) Oh! ¡Filla, filla del meu cor!

CLIM. Oh! ¡Victoria, tiet, victorial

CARL. Oh! Evarist! Evarist! Estàs commogut, bona senyal. Cedeix, cedeix an aquest impuls del teu cor, i no deixis passar aquesta ocasió per recobrar una ditxa que mai deuríes haber perdut. Oh! Ja veuràs; ja que hi estem posats, acabem-ho ara tot d'una vegada. (*Cridant.*) Julia! Julia! Fesme'l favor de venir desseguida.

EVAR. ¿Què fas? ¿Què pretens fer?

CARL. Ja ho veuràs. Calma, i deixa'm el casco ben calafatejat, per a que ja mai més torni a fer aigues.

ESCENA X

*Dits i JULIA, aviat DONYA REMEI, SOLDEVILA
i CINTETA, que entren sucesivament.*

JULIA ¿Em demanaves, Carles?

CARL. Sí; et demanava. (*Ara comensarà la carrera d'obstacles.*)

JULIA ¿I doncs? ¿Què és el què vols?

CARL. (*A Julia.*) ¿El que vull, germana? (*Ensenyant-li i senyalant a Evarist.*) Vull que vegis que aquí tinc un home, a qui acabo de confessar, que té moltes culpes, que les regoneix; que, penedit, demana la absolució, i que tú ets el capellà que pot donar-li.

JULIA Còm? Què? ¿L'Evarist?..

CARL. Sí; l'Evarist!.. el meu germà; el teu marit Oh! es que amb la teva filla li hem fet un sermó, que ni dos missionistes, i la veritat es que si no t'ha obert ja els seus brassos, no es pas per que no haigi volgut, sino que no s'atreveix a fer-ho.

CLIM. Sí, mamà, sí; es com diu el tiet.

CARL. (*Fa passar a Climentina al altre costat de Julia, i li diu baixet.*) Vaja. Sálva-li aquestes dificultats, donant-li tú de cop una forta abraçada, i
*aquí da fin la tragedia,
perdonad sus muchas faltas.*

- JULIA ¡Oh, Evarist del meu cor!
- EVAR. (*Obrint els brassos per a rebre a Julia.*) Ah! ¡Julia meval!
- JULIA (*Amb un crit d'alegria.*) Ah!
(*Carles ha dat un pas enrera per a deixar al mig de l'escenari el grupo del tres; ell se queda al costat esquerra.*)
- CLIM. (*Abrassant i petonejant als dos.*) Papà! ¡Mamà del meu cor! ¿No es veritat que ara ja no ploraràs mai més?
- JULIA Oh! Sí, filla meva. ploraré, però com ara ploro; de felicitat, d'alegria. Aquestes son llàgrimes dolces que 'l cor les guarda, per a treure l'amaror de les penes i els dolors de nostra vida. (*Abrassant al seu marit.*) ¡Oh, Evarist, Evarist meu!
- CLIM. (*Plorant i saltant d'alegria.*) Ah! ¡I que estic contenta! (*Veient a Carles i fent-li caricies.*) ¡Ah, tiet, tiet, i que l'estimol!
- CARL. Oh! Sí, Climentina, sí; estima'm; estimen-nos tots. (*Donya Remei, Soldevila i Cinteta, apareixen a la porta.*) Ah! Oi que venen bé. Entrin, entrin sense compliments. (*Julia i Evarist se separen. Carles els torna a unir.*) ¿Còm, què feu ara? Junts, juntets, com ara acaben de veure-us. Bò! ¿Per ventura vos incomoden els testimonis de la vostra reconciliació? (*A donya Remei, que queda admirada.*) Eh! ¿Què tal? Ja ho veu. ¿Què me'n diu d'aquest quadro, senyora donya Remei?
- REMEI ¿Què vol que li diga? Qué'm sembla que'ls *Amantes de Teruel*, ja es una comedia massa vella, per estar-la representant encara.
- CLIM. No, *abuelita*, que ara es òpera; jo la he posada en música.
- SOLD. Ah! ¿Tú, Climentina? *Tan mieux*. Vull dir que me'n regositjo.
- REMEI Doncs jo no, i jo...
- CARL. (*A donya Remei.*) (*Calli, que ara anirèm al ball.*)
- REMEI (*Ah! Aixís, bé.*)
- CINT. (*Vejam? Mentres que això no duri més que de Nadal a Sant Esteve.*)

CARL. Bè, molt bé; però ara anem a un' altra cosa.
(A Julia.) Tú vas al ball de la Laieta.

JULIA ¿Còm dius?

EVAR. ¿Qè has dit ara, Carles?

CARL. Qué les senyores vàn al ball. Bò! Jo'm pensava que eres molt demòcrata i veig que't vas aristocratisant. ¡No permetre a la teva muller que vagi al ball que dona la costurera... o'l seu marit, amb motiu del seu casament; no més per que la Laieta perteneixi a la classe jornalera! Doncs bé, jo li acompanyaré; jo, capità de la marina mercant espanyola; jo, condecorat amb... no recordo quantes creus, per que mai les he portades; jo que m'he tractat amb lo més granat d'Espanya i de l'extranger; jo honoraré amb la meva presència aquella honrada casa. ¿Què m'hi respons a n'això, Evarist?

EVAR. ¿Què vols que t'hi respongui? Si tú les acompanyes, no hi tinc inconvenient.

REMEI (Ah! ¡Al últim ha tingut de passar la nostra.)

JULIA ¿Hi vaig doncs, Evarist?

EVAR. Fes com tú vulguis.

REMEI (A Soldevila.) De tots modos, senyor Soldevila, ja sab que vostè es el meu cavaller.

SOLD. ¡Oh, madame! Es un alt honor, del qual jo me'n considero molt honrat.

CARL. ¿En marxa doncs, senyores?

JULIA En marxa

SOLD. *Alon nousant. Madame?*

REMEI (Agafant-se del bras de Soldevila.) Un milió de gracies, senyor Soldevila.

SOLD. Jo soc qui dec donar-les-hi.

JULIA (A Evarist.) Adeu, Evarist. (Cinteta la arregla del tot)

EVAR. (Baix, a Julia.) ¿Es a dir que... tan mateix vas al ball?

JULIA Ail! Ail! ¿No m'has dit tú que ja'ns ho permeties?

EVAR. Sí; tens raó, vés; ja pots anar-hi.

REMEI Vaja, Julieta; mira que's molt tart.

CLIM. Ai! Mamà! ¡i que hermosa! Qué guapa ets amb aquest vestit i amb aquests llassos.

- JULIA ¿Ho creus així, filla meva?
- CLIM. Ai, sí; sí, molt. M'agradaes moltíssim.
- REMEI Mira, Julia, que's molt tart i arribarem a misses dites.
- JULIA Anem. Adéu, filleta.
- CLIM. Adéu, mamà. Que't diverteixis forsa.
- EVAR. (Ella ha hagut de surtir amb la seva.)
- CINT. (Mirant a Evarist, mentres acaba d'arreglar a Julia.)
(No sé perquè'm sembla que'l senyoret li ha dit que anés al ball creient que ella no voldria anar-hi.)
- JULIA ¿Està bé?
- CINT. Sí; tot està bé, senyoreta.
- JULIA (A Climentina.) Vaja, doncs, filla; que sigues bona minyona, i que facis bona companyia al papà. (Abrassa i fa dos petóns a Climentina. Al anarse'n, mira a Evarist que's queda preocupat, i diu apart.) (Ail ail ¡Sembla que's queda trist!.. Bà!.. Deu ser que'l té preocupat algun dels seus negocis.) Adéu! (A Evarist.)
- EVAR. Adéu. (Com distret.)
(Julia, s'agafa del bras de Carles que l'espera a la porta.)
- REMEI (A Soldevila.) Véu? ¿Véu, com quan una dòna té tessó, el marit ha de passar per tot el que vol ella?
- SOLD (Certament; ho he vist.)
- REMEI (Fent un petó a Climentina.) Adéu, filleta.
- CLIM. (Tornant-li el petó.) Adéu, abuelita. (Se'n van els del ball.) Bé. ¿I ara, Cinteta, què fem?
- CINT. Ara, al llitet, senyoreta.
- CLIM. Sí? Doncs, adéu, papà. (Besant-lo.)
- EVAR. Adéu, filla meva. (Besant-la també.)

ESCENA XI

EVARIST

Nol No hi ha cap esperança. L'abràs que'ns hem donat, no ha sigut més que una ullada de Sol que ha esquinsat la nuvolada que'ns volta-va. La sogre ha aparegut, i'ls nuvols s'han

tornat a cloure, i tornarèm a tenir la tempestat a sobre. No n'ha tingut prou la Julia d'arrancar-me un consentiment, que ja ha comprès que'l daba jo a la forsa... No; ella habia resolt anar al ball, i el seu desig debia cumplir-se a despit de tot. I, no obstant, habem fet les paus, i hem de conservar-les. Es necessari viure junts d'aquí en avant, i per haber-hi tranquil·litat, no hi ha mes remei que fer algunes concessions, més, ella... oh, ella, sols tractarà de reduir-me tots els meus drets de marit i d'amo de casa meva, per que això es lo natural, incitada sempre per la seva mare. Sols maquinàrà el modo i la forma de reduir a cero l'autoritat del quefe de la familia; del que ella deuría veure amb goig com en la llar sagrada de casa, hi ocupa 'l lloc que, per llei natural, li té ja destinat la Providencia.

ESCENA XII

EVARIST i RAMÓN

EVAR. (*Anant-se'n i veient a Ramón.*) ¿Què hi ha, Ramón?

RAMÓN Senyoret...

EVAR. ¿Què hi ha? Diques.

RAMÓN Hi ha una persona que voldria parlar amb vostè.

EVAR. ¿En aquesta hora? ¿Qui és?

RAMÓN Una senyora.

EVAR. ¿Una senyora?

RAMÓN ¿Vol que li digui que vostè no hi es, o que entri?

EVAR. ¿T'ha dit el seu nom?

RAMÓN Sí, senyor; m'ha dit que's deia... senyora *madame* Enriqueta.

EVAR. ¿*Madame* Enriqueta? No'n conec cap.

EVAR. A mes del nom, el seu posat també es com si fós el d'una francesa. Sembla que no vol que la vegin; dú un gran abric que la cubreix quasi

tota i un gorro amb un gran vel que li tapa la cara.

EVAR. Bah! Bah! Sigui qui vulgui. Que entri.

RAMÓN (Vaja; ja entenc ara per què ha consentit en que anessen al ball les senyores.)

EVAR. Bé! ¿Encara ets aquí?

RAMON Vaig de seguida. (Se'n và.)

EVAR. ¿Una senyora a n'aquesta hora de la nit? ¿Què serà? ¿Què pot voler de mí? No sé perquè'l cor em diu que m'ha de dar alguna inquietut que'm neguiteixi.

ESCENA XIII

EVARIST; EUGENIA i RAMÓN

RAMÓN (Precedint a Eugenia i anunciant.) La senyora aquella de qui li he parlat.

EVAR. (Estúpit!) (Eugenia saluda. A Ramón.) Pots retirar-te.

RAMÓN Està molt bé. (No sé perquè'm sembla que avui hi ha d'haber un fandango.) (Se'n và.)

ESCENA XIV

EVARIST i EUGENIA

EVAR. Senyora; espero que vostè 'm faci'l favor de dir-me...

EUG. (Mirant esfareida per tot.) ¿Estèm sols?

EVAR. Completament sols, senyora.

EUG. M'han assegurat que la seva esposa havia sortit.

EVAR. Efectivament; les senyores han anat a un ball i crec que tardaràn molt a tornar a casa.

EUG. (Aixecant-se el vel.) Doncs, essent aixís, ja puc descobrir-me i parlar sense temor.

EVAR. ¿Què veig? Oh! ¿Vostè, Eugenia?...

EUG. Sí, jo; la Eugenia; la esposa del coronel Graner, que confiada en l'honradesa i bona amistat que l'uneix al meu marit, li prega que no formi cap concepte de mí, ni del pas atrevit que acabo de donar, fins que jo li hagi exposat les causes i les circumstancies extraordinaries que m'han obligat a darlo.

EVAR. Senyora: estic tan convensut de la honra i dignitat de vostè, que, quan més extraordinari m'ha semblat veure-la aquí — quan jo la creia a Valencia—sola i a n'aquesta hora de la nit, tan més he cregut que havien de ser greus i poderosos els motius que deuen obligar-la a fer-ho.

EUG. Gracies, Evarist; no esperaba menys de la seva caballerositat; i ja que hem tingut tanta fortuna i urgeix tant l'assumpte que aquí'm porta, dispensim, sí, sens mes preambuls, entro a la qüestió que m'ha portat a casa de vostè en hora tan intempestiva.

EVAR. La estic escoltant, senyora.

EUG. El meu marit ha vingut amb mí, en el tren que ha arribat aquesta nit, i ara es aquí.

EVAR. ¿A Barcelona?

EUG. A Barcelona. Disfressats d'extrangers hem abandonat ràpidament, ell, el seu regiment, i els dos, la nostra casa de Valencia, i ara estèm aposentats a casa del germà d'ell, per que de primer moment ens ha semblat que era el millor refugi en mig de la nostra desesperada situació.

EVAR. ¿I per què desesperada, Eugenia?

EUG. A vostè ja podèm dir-li tot. El meu marit, era'l quefe d'una conspiració militar, i ahir va descobrir-se.

EVAR. ¿Què diu, Eugenia?

EUG. Un bon amic, militar també, va saber-ho, i amb gran secret, va anar ahir a casa a dir-nos que s'havía ja donat ordre de anar-lo a pendre, mentres que's tenia disposat ja el calabós a on s'havía de tancar després de dur-lo a la presencia del Capità General, que diu que estava irritadíssim.

EVAR. Oh! ¡Quina desgracia!

EUG. Immensa, Evarist, immensa. Digui-m'ho a mí, queestic feta un mar de llàgrimes, i no m'ha parat el tremolar de des de'l moment que aquell bon amic va dur-nos la fatal noticia. Precipitadament varem disfressar-nos de la manera que'ns va esser possible, varem pendre'l tren, i, com li he dit, hem arribat fa poc i'ns hem instalat a casa del germà del meu espòs.

EVAR. ¿I allà no's creuen segurs?

EUG. Al contrari; ens hi creiem exposats a una gran desgracia.

EVAR. Digui.

EUG. Es de suposar que després que nosaltres hem fugit de casa, hi hauràn anat els agents de policia per a apoderar-se de'n Graner, per ordre del Capità General. No trovant-lo, hauràn registrat la casa, com se sol fer en aquests casos, i es natural que tot, tot està en aquest instant, en mans de la policia que ha de trovar el rastre del camí que habèm seguit en Graner i jo, i fins el lloc ont ell està amagat ara.

EVAR. ¿Vol dir que tan prompte?

EUG. Ens consta que ja'l telegraf ha parlat amb el Governador d'aquí, des de Valencia, i tinc por que ja s'està a l'aguaita, per qué, ara fa poc, al sortir jo de casa, he vist pe'l carrer certes fatxes que, potser m'ho ha fet veure la por, però jo juraría, creient no equivocar-me, que son agents del governador, que ja saben ont es la casa del germà del meu marit.

EVAR. No; això no pot ser, senyora. Si fos cert, ja en aquest moment el seu marit estaria en poder del Capità General.

EUG. Doncs més li vull dir encara, Evarist: he entrat aquí tremolant perquè m'ha semblat que aquells homes que m'han cridat l'atenció al carrer de casa, m'han seguit fins al peu del portal d'aquesta de vostè, i he vist que m'examinaven d'un modo molt especial.

EVAR. Això no li deu donar recel, perquè es un movi-

ment molt lògic. Una senyora que fins cuberta de la manera que va vostè, es veu que's una dama distingida, sola i en aquesta hora de nit, pe'ls carrers de Barcelona, es molt natural que cridi l'atenció.

EUG. Tot el que vulgui vostè; serà així com diu; però, ai! des de que som a Barcelona el meu marit i jo, el meu cor està en un sobressalt contínuo. No visc, no sossego, ploro i veig el quadro espantós de l'acte del fusellament per tot on me giro. Al arribar a Barcelona, el germà del meu espós, que es home de talent, d'impuls i de moltes influències, ell s'hauria encarregat de tot, hauria dirigit la nostra fuga, i a n'aquestes hores, estaríem ja salvats, o quasi salvats, ben aprop de les fronteres de Fransa o de Portugal; però la sort ha determinat la nostra perdició i la meva eterna desdita. El germà del meu marit està greument malalt, li es absolutament impossible deixar el llit, i quan ens hem vist en tant espantós conflicte, ha sigut quan en Graner m'ha dit: — Vés, Eugenia, vés; la nostra sola esperança es l'amistat lleal i caballerosa de l'Evarist; vés a veure'l, explica-li tot, i díga-li que en les seves mans poso la meva honra, la meva vida i'l porvenir dels nostres fillets, que van a quedar órfens i tristos en un mar de desolació i de desventura

EVAR. Oh! ¿Què farèu? ¿Què farèu?

EUG. El que li sugereixi'l seu talent; el que'l seu cor li dicti. Pe'l cel, Evarist, pe'l cel; cuiti, no dupiti; miri que's urgentíssim el pendre algún determini i posar-lo en obra, per que'l temps vola, la intranquilitat augmenta, i... (*S'agenolla i s'abrassa als genolls d'ell. Ell la vol aixecar en va.*)

EVAR. ¿Què fa ara, senyora?

EUG. No; es en va, no'm mouré d'aquí, de genolls a sas plantes, o moriré abrassada amb vostè, de desesperació i d'amargura, o m'alsaré ditxosa si sento sortir de sos llavis la promesa de que

farà per a salvar a mon espòs, tot el que vostè puga.

EVAR. El salvaré, li prometo.

EUG. (*Alsant-se plorant i besant-li les mans amb transport.*) Oh! Gracies! cor noble i generós, amic lleal, home honrat i digne...

EVAR. ¡Per Déu, senyora!

EUG. Déu li donga de ventura i felicitat tot el que jo desitjo, encara que tingui de pagar-ho amb llàgrimes més amargues que aquestes que hauré de plorar per decret de ma negra sort tota ma vida. (*Queda plorant convulsivament de colses sobre la taula i cubrit-se'l rostre amb les mans.*)

EVAR. ¡Per Déu, senyora! Em comprimeix el cor, em pertorba; sino deixa de plorar, sino's calma, aumenta 'l meu trastorn, no trovo la serenitat que 's necessita i no podrèm anar al nostre objecte.

EUG. Sí, té raó; te raó vostè, Evarist. Prou de plor. Miri, veu? ja està secat; ja no hi ha llàgrimes; ja no hi ha en mí mes que valor i decissió per a posar en obra tot el que vostè'm digui.

EVAR. Anèm doncs a lo primer. El primer es que vostè no torni ara a casa seva, per si fos cert que fossin agents de policia els que l'han seguida fins a baix de l'entrada. (*Toca'l timbre.*)

EUG. ¿Què fa?

EVAR. Vaig a donar les ordres convenients per a que vostè quedi instalada aquí casa. No tingui cap por; el servei està enterament de part meva i no hi ha perill de res.

ESCENA XV

Els mateixos i RAMÓN

RAMÓN ¿Demana, don Evarist?

EVAR. Sí. Veu-te amb la Cinteta, i, sens que ho sàpiga ningú, diga-li que disposi'l quarto aquell que dona a la galeria.

RAMÓN Està bé.

EVAR. Es per la senyora.

RAMÓN Està molt bé, senyoret.

EVAR. De seguida.

RAMÓN Vaig al moment.

EVAR. No; espera Un cop la senyora hi siga instalada, torna't a veure amb la Cinteta, i tú arregla't... Es precis que ella, la Cinteta, desseguida 's posi aquest abric i aquest sombrero que porta ara aquesta senyora, i, acompanyada per tú, vagi allà on te dictarà'l sobre d'un bitllet que jo't donaré per a entregar al amo de la casa a on tú aniràs a deixar a la Cinteta.

RAMÓN Està molt bé, senyoret.

EVAR. ¿Podrà això fer-se amb tota la fidelitat i amb tot el secret que pe'ls de casa i els de fora casa requereix el greuíssim compromís en que ara'm trobo?

RAMÓN Deixiu per mi, senyoret. La Cinteta està a favor de vostè, i jo, ja ho sab.

EVAR. Després sabràs per què necessito ara aquest servei de vosaltres.

RAMÓN No ho haig de sapiguer per res. ¿Vostè necessita que 's faci això? Doncs a fer-ho. (*Se'n va.*)

ESCENA XVI

EVARIST i EUGENIA

EVAR. Aixís quedarà despistada la policia, si es veritat que fossin sos agents els que vostè diu que l'han seguida fins aquí.

EUG. Molt ben pensat; ¿però, vostè creu que son prou fidels aquestos criats? ¿Té prou confiança en ells per a introduir-los en un secret del que'n descendeixen tan greus conseqüències?

EVAR. Me'n fio absolutament, senyora.

EUG. Aixís em tranquilitza.

EVAR. Pot estar enterament confiada, senyora. Mentre vostè estarà instalada an el seu quarto, jo ja aquesta mateixa nit donaré'ls passos convenients per a salvar al marit de vostè, i haurèm

sortit d'aquest conflicte si ens hi vol ajudar, com crec, la providencia, que vetlla sempre pe'ls desventurats i'ls tristos.

EUG. ¡Oh, Evarist! Déu vulgui que sia tot com el seu cor li dicta.

EVAR. Mentres hi confiem, deixi'm que acabi d'escriure el bitllet per mon amic el cónsul de Dinamarca.

EUG. Ah! ¿A casa d'un cónsul?

EVAR. Es un amic meu íntim, de tota confiança, i la qualitat de cónsul que l'ampararà, detindrà'ls passos de la policia, sota de l'escut de Dinamarca.

EUG. Oh! Evarist. El previsor talent de vostè pensa en tot. Gracies, mil gracies.

ESCENA XVII

Els mateixos i RAMÓN

EVAR. (*A Ramón, al veure'l.*) Té, Ramón; vetaquí'l bitllet que has d'entregar al amo de la casa a ont et dirigirà aquest sobre.

RAMÓN Està molt bé. ¿Vol fer el favor, senyora, de l'abric i'l sombrero?

EUG. Sí, tingui. Aquí ho té. (*S'ho treu i li dona; Ramón se'n và enduent-s'ho. Se sent venir un cotxe i ara se sent parar baix de la casa.*)

EVAR. ¿Què és això?

EUG. Oh! ¡Un cotxe!

EVAR. I s'ha parat aquí. No's mogui; vaig a veure qui es. (*Se'n và.*)

EUG. Oh! Com me bat el cor. Si fos algú que'm conegués. Oh! Ho veig amb la claror de la lluna. Es la familia de l'Evarist. La seva senyora i la mare d'ella i uns senyors que les acompanyen. Oh! ¡Quin compromís! I aquest criat, que no vé a portar-me al quarto que l'Evarist li ha fet disposar... Oh! Pujen! ¿A ont aniré? Per ara aquí de primer moment, per que no'm reconeguín al menys els de fora de casa (*Entra al quarto d' Evarist*).

ESCENA XVIII

EVARIST, *aviat* RAMÓN

EVAR. Eugenia! Eugenia! ¡Oh, fatalitat! Son la Julia i donya Remei que tornen del ball. Eugenia! No hi es. Deu ser que en Ramón ja se l'enduta al quarto que jo li he manat disposar.

RAMÓN ¿Aném, senyora?

EVAR. Còm? ¿Què dius, Ramón?

RAMÓN Vinc a buscar a aquella senyora, per a dur-la allà on vostè m'ha ordenat.

EVAR. Còm? ¿Donya Eugenia no es ja a n'al quarto que jo t'he fet disposar?

RAMÓN No, senyoret.

EVAR. Oh! ¿A ont es, doncs?

RAMÓN No sé...

EVAR. ¿No l'has vista?

RAMÓN No, senyoret. Ah! Miri-la, es aquí. (*Signant-li'l seu quarto.*)

EVAR. Oh! Imprudenta! Vaig.

ESCENA XIX

*El mateixos, JULIA, DONYA REMEI, CARLES
i SOLDEVILA*

CARL. Vaja!

EVAR. Oh! Ja est tart! ¡Fatalitat maleida!

CARL. Vaja; ja'ns tens aquí de retorn. Crec que no diràs que hem abusat deï permís que'ns has concedit.

REMEI (No; però ha passat la meva.)

JULIA La veritat, Evarist; m'ha semblat que t'havies

quedat trist, i jo no he parat fins que hem tornat a casa.

SOLD. I jo he abonat la idea a *tout plaisir*.

EVAR. Gracies, Julia, gracies; sí, jo t'ho estimo. (Oh! ¿Què faig? ¿Què faig amb donya Remei aquí, que no porti un conflicte?)

RAMÓN (Ai, valga'm sant Nin i sant Non. Quina troca més plena d'embolics es la que'l senyoret té d'aguantar ara.)

(*Les senyores s'estàn traient els abrics i sombreros. Evarist, lluitant confós i no sapiguent com sortir del conflicte.*)

EVAR. I bé, i... ¿què tal? ¿S'han divertit?

JULIA No, jo no, Evarist. He complert amb la Laieta i res més.

REMEI Doncs jo sí; jo molt. (No mes de pensar que tú t'estabas aquí freginte.)

CARL. Ens hem divertit tots, noi. Jo he perdut la greutat ballant amb la teva Julia una mazurka, i'l senyor Soldevila, amb donya Remei.

SOLD. Ah! *A tout senyeur tout honneur* Jo he tingut el *plaisir* de rodà un vals amb donya Remei que vola com una *silfide*, com una *Wilis*, com...

REMEI Senyor Soldevila, no se'n burli. (*Amb còmica coqueteria.*)

SOLD. Ah! No, *madame*, no; una fulleta de rosa pesa més que vostè. Es tan lleugera, tan lleugera...

CARL. (Si que ell es pensava que traspalsaba un faristol de lloc.)

SOLD. ¡Estic fet un peix!

CARL. Sí, suant encara de tan lleuger que ballaba amb donya Remei. No; ja li asseguro que el que es vostè no podrà pas tenir-se dret. ¡Quin saltar i quin brincar! No va pas mes lleuger el gat de mar d'a bordo quan puja a les cofes a aferrar veles.

JULIA Jo, una vegada he hagut de ballar amb el teu germà.

EVAR. (Oh! ¿Què faig? ¿Què faig?)

JULIA I he vist que habent-m'hi estat una estona ja habia complert amb la Laieta, no havent despreciat

el seu convit, he sentit una necessitat tan gran de repòs, que, tant si la mamà ha volgut com no, ens n'hem tornat cap aquí desseguida.

(*Julia es dirigeix al quarto ont hi ha Eugenia. Evarist la deté amb suavitat.*)

EVAR. Ah! ¿I ara vols retirar-te ja?

JULIA ¿No't sembla bé potser?

EVAR. No. Es a dir; sí. Veuràs, espera, perquè avans de que't retiris tinc de parlar-te.

CARL. (*Apart a Evarist, quan aquest anaba a parlar-li.*) No te'n extranyis, jo tot ballant te l'he convertida al cristianisme. Li he fet coneixe que això de dormir marit i muller en quartos separats, no es prou moral i prou digne.

EVAR. (Ai, pobres de nosaltres)

REMEI (Olal Ja tenim secrets.)

CARL. (*Seguin parlant amb l'Evarist.*) Els llits de monja, bé prou diu el nom amb que se'ls anomena que son per monjes i no per casats, i els dos vostres llits de monja han de ser canviats per un de matrimonis *de ferro*, com deia aquell anunci.

EVAR. Doncs a fé de Déu, que el que's ara, ni'l mateix diable que hagués vingut a la terra hauria imaginat un conflicte més infernal que aquest en que tú m'has posat ara.

CARL. (¿Còm; què vols dir?)

REMEI (¿Observa, senyor Soldevila?)

SOLD. (Es un calderó, *madame*. Un compàs d'espera, d'aquells que'l mestre Obiols deia que s'hi podia anar a brenar i tornar al Teatre.)

JULIA Evarist, tinc ganes de descansar, si tú'm permets ..

EVAR. (*Oposant-se a que entri al quarto.*) No, espera un moment. Vés, donya Remei se'n deu anar al seu quarto, i, es molt natural que tú, segons tens per costum, acompanyis a la teva mamà, com cada dia quan va a retirar-se. Ves-hi i després torna, que't tinc de parlar.

REMEI No; avui ho farèu al revés. (*Potant-se entre'ls dos i amb intencionada malícia.*) Avui, en celebració del restabliment de la concordia dels dos

cors enamorats, de vostè i d'ella, i com a signe de que amb aquesta concordia va a comensar una altra nova lluna de mel, jo seré la que acompanyi la meva filla al tàlam nupcial, com en aquella *afortunada* nit que va precedir a l'aubada d'aquell hermós sol de felicitat que vostè habí promès donar-li.

EVAR. ¡Donya Remei!

CARL. (Aquesta senyora, no parla que no faci butllofa.)

REMEI Aném, filla meva.

EVAR. (Oh! ¡Quin compromís!)

RAMÓN (¡Ai, quin trapijoc!)

REMEI (*Portant de la ma a sa filla.*) Si'ns fa l'obsequi d'apartar-se una mica, podrèm passar, de lo contrari...

EVAR. No; per que no han de passar que jo no hagi parlat amb la seva filla. ¡Vaja una mania com els ha dat de voler entrar aquí tan depressal

REMEI ¿Còm, què; què significa això?

JULIA Evarist! ¿A què respon l'oposar-te d'aquesta manera a que jo entri al quarto que va esser durant tant temps el nostre dormitori?

EVAR. Que'ns deixin sols; que's retiri tothom al moment, i jo t'ho diré al acte.

JULIA Mamà, senyors, jo'ls ho prego; vagisse'n.

REMEI ¡Còm s'entén! Senyor Soldevila, don Carles, Ramón; aquí. No podem, no debem deixar exposada a la meva filla a les conseqüències de la nova monstruositat que li pot haver preparat aquest bàrbaro.

EVAR. Senyora!

CARL. ¡Per Déu, donya Remei!

EVAR. Surti! ¡Jo li mano!

REMEI Després d'haver entrat en aquest quarto, jo i la meva filla.

EVAR ¿En aquest quarto? Doncs, tingui: (*Va fent el que diu.*) Jo'l tanco, ara, jo'm guardo la clau, el qui vulgui éntar-hi, que vingui i me la prengui. En aquest quarto ja no hi entra ningú, sino passant avants per sobre meu.

- JULIA Oh! Doncs ¿què hi ha? ¿Què hi ha aquí dins, Evarist, que sigui tan impossible veure-ho?
- REMEI Ah! Això; això es el que hem de pensar. ¿Què hi ha? !Què hi ha aquí dins que pugui durnos tant trastorn? ¿Hi t'è potser l'Emperador de la Xina, que no més reb i dona audiència estant-se ell a darrera d'una cortina de seda verda?
- EVAR. Miri, donya Remei, que si la paciència s'apura...
- REMEI També se m'apura a mí.
- JULIA Oh! ¡Pe'l cel, mamà!
- CARL. (Aquesta dona es un càstic.)
- REMEI Vaja!
- SOLD. (Ai, si jo pogués fondre'm.)
- REMEI ¿Doncs, que's pensa que una mare es una estatueta de pedra, que ha de veure corre les llàgrimes de la seva filla, com el Neptú d'una font quan veu rejar l'aigua per entre la molsa? No, senyor; mentres jo pugui, les hi evitaré, i mal que li pesi a vostè, faré tot el que degui per a aixugar-les-hi.
- FVAR. Doncs no les hi aixugarà aquí, per què jo li mano que se'n vagi.
- REMEI Doncs jo no me'n vull anar i'm quedo. Eh! Vejam! Tregui'm!
- EVAR. Oh! ¡Maledicció del cel!
- CARL. ¡Per Déu, Evarist!
- REMEI Maleeixi tant com vulgui. Em quedo.

ESCENA XX

Els mateixos i CINTETA

- CINT. Senyoret...
- EVAR. ¿Què hi ha?
- CINT. Un subjecte que diu que's l'Inspector de policia, i que diu que té de parlar-li immediatament.
- EVAR. Oh! (Desesperació i desalentament.)
- CARL. (¡Un inspector de policia!)
- EVAR. (Ah! ¿Es que s'haurà descobert que's aquí la esposa del coronel Graner?) Vaig a veure'l al instant

ESCENA XXI

Els mateixos i l'INSPECTOR, que's presenta per la porta foro.

EVAR. Ah!

INSP. Lamento, senyor don Evarist, el mal rato que la meva presència ha de causar a tots vostès, però... un deber ineludible, una ordre que acabo de rebre del Senyor Governador civil, m'obliga a conduir-lo immediatament a sa presència.

EVAR. ¿A mí?

INSP. A vostè.

EVAR. Oh! Jesús! Jesús! ¡Quin conflicte!

JULIA (¡Què passa aquí, Déu meu!)

EVAR. (Oh! ¿Què faig? ¿Què dic? Em trobo tant perturbat, que pot ser el que's més natural que faci, es el que jo no atino en fer.)

INSP. Li prego que no dilati el moment de venir amb mí, per que sé que's tracta d'un assumpte urgentíssim.

EVAR. I... ¿sab vostè quin assumpte es aquest? ¿Sab per quin motiu el Senyor Governador reclama que vostè m'hi presenti a una hora tan intempestiva?

INSP. Ell es qui li deurà dir: Jo no he de fer més que complir estrictament la ordre que'm té donada, i aquesta ordre es que, vostè, acompanyat per mí, comparegui immediatament a sa presència.

EVAR. Faci'm el favor de passar endavant. Jo'l seguiré a pocs passos.

CARL. ¿Què es això, Evarist? ¿Vols que t'acompanyi?

EVAR. No... No ho sé que vull: el cor sembla que'm vulga reventar el pit, la sang em dona martel·lades als polsos. Tinc por que'l cap m'esclati. Julia... No... tú no. Ramón... no, no Ramón... no; tú, Carles. Té; aquí tens la clau d'aquella porta, parleu-vos amb en Ramón. . i... confio en

tú... en el teu amor de bon germà; si jo aquesta nit no tornés, salva'm del millor modo que puguis del conflicte que avui ha caigut damunt meu.

CARL. Descansa en mí.

EVAR. En tú fio. Ramón, tú .. (*Va a parlar amb en Ramón, i veu a l'Inspector que s'impacienta.*) Vostè vagi; ja li he dit que ja podria anar-se'n. Vinc desseguida.

INSP. Tinc ordre de no perdre'l de vista, i de no mourem d'aquesta casa fins que vostè la deixi amb mí. Ademés he deixat apostades algunes parelles al carrer i fins dins d'aquesta mateixa sala, i li agrairé que no m'obligui a recorre a cap violència.

EVAR. Essent així, anem.. quan vostè vulgui... El meu sombrero...

RAMÓN (*Apart, al acostar-se a donar-li'l sombrero.*) (¿I aquell billet, i les ordres que vostè m'ha donat per mí i la Cinteta?)

EVAR. Execúta-les al moment que puguis, concertan-te amb el meu germà Carles; pensa que's més que la meva vida i la meva honra el que deixo al vostre cuidado. Oh! Anem, doncs.

INSP. Faci'm el favor de passar.

EVAR. Oh! Dispensim un moment. (*Baixa al proceni, l'Inspector espera al fons.*) Ah! Vina, escolta, Julia. ¿M'estimes molt? ¿No es veritat?

JULIA Oh! ¡Am tot el meu cor, Evarist!

EVAR. Sí, ho crec, jo també a tú. Doncs, si es cert que m'estimes, no desitgis... no vulgues saber el que jo he tancat en el meu dormitori. Jo't prometo... jo't juro que, en tornant jo, ho sabràs tot, tot; i dien-te de tot la veritat; però mentres no torni, Julia meva, estimada meva del meu cor, respecta aquell quarto com un lloc sagrat, i deixa que'l meu germà sols pugui entrar-hi, i protegeix-lo amb ta autoritat de mestressa de casa meva, per a que ningú vegi, el que veient-se, destruiria la meva dignitat i fins la meva honra.

- JULIA Oh! Evarist!
- EVAR. Diques, Julia, digam-ho. Asseguram-ho, promete'm que m'obeiràs en lo que amb llàgrimes als ulls i l'esglai al cor acabo de demanar-te.
- JULIA Vés; t'ho prometo.
- EVAR. Oh! Gracies, Julia meva. Gracies... (*Besant-li la mà amb transport.*) Anem, senyor Inspector.
- INSP. Anem.
- EVAR. (*Com saludant a tots.*) Fins a molt prompte.
- CARL. (Oh! Vaig a preguntar...) (*Se'n va.*)

ESCENA XXII

Els mateixos, menys EVARIST, CARLES i l'INSPECTOR

- REMEI Ah! La clau d'aquest quarto, Julia, la clau...
- JULIA No potser, mamà.
- REMEI ¿Còm, no?
- RAMÓN (¡Ai pobres de nosaltres!)
- JULIA Aquest quarto ha de ser sagrat per tots. Jo ho he promès a l'Evarist, i estic determinada a complir-li la meva promesa, costi el que costi.
- REMEI ¡Oh, infelissa! ¿I tú no sabs perquè aquell monstreu t'ha fet prometre això?
- JULIA Li he promès no voler saber-ho.
- REMEI Perque aquí dins, jo ho juraria, hi ha la seva estimada.
- JULIA ¡Misericordia del cel!. La... Ell...
- SOLD. (¡Aquesta senyora es terrible!)
- RAMÓN (¡Això si que es no aturar-se per res!)
- CINT. (Jo fins tinc por que això acabi amb una desgracia.)
- JULIA (*Tornant en sí del seu esglai.*) Oh! Carles! En Carles te la clau.
- REMEI Però se n'ha anat i se l'ha enduta, convingut amb ell. No hi fa res; vina, ja terra la porta!
- JULIA Oh! sí, ja terra!
(*Van acalorades a fer-ho, i en aqueix moment es presenta Carles al foro.*)

ESCENA DARRERA

Els mateixos i CARLES

CARL. ¡Vaja, ja torném a ser aquí!

TOTS Ah!

REMEI (Ei!!)

JULIA (¡En Carles! No: al davant d'ell, de cap manera.)

REMEI (Tens raó: ja tornarém desseguida que ell sigui fora.)

SOLD. (Oh! Déu meu!)

RAMÓN (¡Ai, quin disgust!)

CARL. Eh? ¿Què noto aquí? Ai, ai, ai... Cumplim l'encàrreg del meu germà. Vetllem-la.

FÍ DE L'ACTE PRIMER

ACTE SEGÓN

Sala rica al costat o al fons, l'arcoba que mig cobreix un ric cortinatge, o mig tanca unes vidrieres elegants, pintades de blanc i daurades. Una porta a la dreta i un'altra a l'esquerra; aquesta, tancada per dins i amb la clau posada al pany. Mobles rics.

ESCENA PRIMERA

EUGENIA *i* aviat CINTETA *i* RAMÓN, *al fi* DON CARLES

(S'ouen tocar les vuit.)

EUG. Ah! Les vuit, les vuit del dematí i l'Evarist encara no ha tornat a treure'm d'aquest cauti-veri. Oh! ¡Quina nit! ¡Quina nit més llarga! Des de les dotze d'ahir que sò tancada aquí dins. En và aquest Don Carles, que é suna persona tant digna com el seu germà, em va fer entrar aquets *fiambres* i aquesta botella de Jerez per si'm sentia defallida... però càl no he pogut tastar res, absolutament res. Per mirar si mimbava la meva impaciencia, he volgut veure si podía dormir assentada en aquesta butaca, i no he pogut ni lo que's diu cloure els ulls. Res; no he pogut fer res més que passejar agitada amunt i avall d'aquestasala, com una lleona

engabiada, contar els segons, els minuts, les hores que senyalava i tocava aquest rellotge, fins que ha sigut dia, i quan ho ha sigut, quan ha vingut la claror i he vist que l'Evarist no venia encara, els minuts se m'han fet sigles i les hores eternitats, que ara ja son de martiri, per que les passo dintre l'ansia de no saber si he perdut per sempre o si he salvat al meu marit, al ser a qui jo més estimo i més he estimat en aquesta vida. Ah! Sento que obren la porta. ¿Serà l'Evarist? (*S'obra la porta amb cautela i apareix Cinteta portant el xocolate, i darrera d'ella Ramón portant l'ampolla de l'aigua.*)

CINT. Psit! No s'espanti.

EUG. (Ah! Aquella noia que ahir nit va portar-me aquets fiambres. (*Entra Ramón amb precaució.*))

CINT. Ail! ail! Gú?

RAMÓN Psit! No cridis. T'havies descuidat de portar la ampolla de l'aigua.

CINT. Oi! Tens raó.

EUG. ¿I això doncs? ¿Què'm porten aquí?

RAMÓN El xocolate.

CINT. El xocolate, senyoreta, que don Carles ens ha encarregat.

RAMÓN Psit! No cridis.

CINT. Però si jo ..

RAMÓN ¡Ditxós espinguet! Jo crec que sempre't penses que hi ha homes amagats i que crides, lladres!

EUG. Oh! Quan sento que s'estiguin molestant aixís. Si ja'ls vaig dir ahir que jo no vull ni puc pendre res fins que hagi surtit de l'estat d'agitació amb que'm trovo.

CINT. Vé, però veurà. Al mateix temps nosaltres...

RAMÓN Just, diguem-li desseguida perquè'l temps passa i podria venir-nos el compromís a sobre.

EUG. ¿Per què? ¿Hi ha algun perill?

CINT. N'hi ha, i no n'hi ha.

RAMÓN Just! El mateix pot haver-n'hi que no haver-n'hi, per que... ja veurà: ara li dirèm el que va passar ahir després que vostè va haver-se amagat, desgraciadament, en aquest quarto.

- CINT. Bé; ja veuràs, ara no podem entretenir-nos es-
plicant a la senyoreta tot el que va passar a la
sala d'aquí al costat. ¿Qué no ho sabs que jo ja
li vaig contar tot ahir nit quan li vaig entrar
aquesta mica de ressopó.?
- RAMÓN Doncs vé, un cop calmat tot, don Carles es va
quedar aquí guardant-la a vostè, decidit a no
deixar-hi entrar a ningú, passés el que passés,
quan de cop vé un home tot misteriós portant
una carteta per a ell.
- CINT. Jo la he rebuda.
- RAMÓN I jo la he donada an ell que l'ha llegida al acte.
- CINT. ¿I de quí era?
- RAMÓN De don Evarist.
- CINT. Dirigida al seu germà.
- RAMÓN Que l'ha llegida i després me l'ha dada perque
la llegís. Tingui. (*Li entrega.*)
- EUG. (*La llegeix amb emoció.*) «Estimat germà. Tot va
bé. Lo del Governador no va tenir cap impor-
tancia. Era sols que tenint noticia de la meva
antiga amistat amb el coronel Graner, va ferme
preguntes per veure si aixís descubria a ont esta-
va amagat aquest valent militar. Jo vaig respon-
dre serè que ho ignoraba tot, i vaig quedar lliu-
re » Ah! (*Respirant.*)
- CINT. Oh! ja veurà; ja veurà encara acaba millor.
- EUG. ¿Vol dir, noia?
- RAMÓN Sí, senyora, sí; si això va com unes calses de
capellà. Llegeixi.
- EUG. «Un cop en llibertat he comensat ha fer diligen-
cies per a difinitivament deixar salvat al infortu-
nat amic, i tot va vent en popa, com diries tú,
usant el teu preculiar llenguatge de mar.
Tot va bé; però per anar a dar un pas especia-
líssim et necessito a tú, sens falta, a les nou en
punt d'aquest dematí... recordate'n: a les nou en
punt al consulat de Dinamarca.» ¿Les nou?
¿No son ja? (*Mirant el rellotge.*)
- RAMÓN No, però estàn *leri-leri*.
- CINT. Falten deu minuts.
- RAMÓN Acabi. Acabi.

EUG. «Molt t'estimaré que deixis el de casa ben preparat, perque no hi hagi un disgust. Més, aixís i tot, encara que tinguis de ser-hi, deixau estar tot i no faltis al consolat a l'hora indicada. El ser tú allí a les nou es superior a tot. Recordaten i no hi faltis per res del mon.»

RAMÓN Eh? ¿Què tal?

CINT. ¿Va bé o no?

EUG. «Ton germà que t'estima...»

RAMÓN Bé; això no cal que ho llegeixi.

EUG. «Evarist.» Oh! Estem salvats.

RAMÓN Oh! ¡Psit, psit, psit! No encara, no encara!

CINT. No, senyoreta, no; encara no podem cantar victòria.

EUG. ¿Per què, dient el que diu aquest paper?

RAMÓN Perque, i per ço principalment nos ha fet entrar a avisar a vostè don Carles; aixís que aquest bon senyor se'n hagi anat d'aquí casa, donya Sal de Madrit, que ja ho està esperant com el gat quan espera la rata, tornarà aquí amb donya Julia a mirar si elles poden obrir aquesta porta amb alguna de les claus que tenen, i si poden obrir...

CINT. Oh! encara que no puguen obrir, si no poden, la faràn espanyar o bé faràn tirar la porta a terra. I allavors...

EUG. Oh! ¡Jesús, María, Josep! ¡Déu nos en guard!

RAMÓN Sí, doncs miri, preparis, perque jo conec molt an aquesta senyora, i jo sé que aixís que sigui fora don Carles, com que ja no tindrà cap por d'ell, vindrà aquí, i no parará que no hagi lograt la seva.

EUG. Oh! ¡Pobre de mí!

CINT. Oh! i qué nosaltres, ni aquest ni jo...

RAMÓN Ah! Sí; ni jo ni aquesta, si ella s'empenya en entrar aquí, no'ns veiem pas capassos de opòsar-nos-hi per res.

CINT. Cà! ¡Déu nos en guard! Jo encara no la veig que ja tremolo.

RAMÓN Oh! ¡I jo!

CINT. A mí'm fa més por ella, que una fragata de moros.

- EUG. Oh! ¿I doncs què fem? ¿Què fem?
- RAMÓN Bé; però vostè per çò no s'espanti.
- CINT. Ah! No; espantar-se, mai.
- RAMÓN Vostè, sobre tot, serena sempre. Això es el que més principalment ens ha fet entrar a dir-li don Carles. Elles entraran, la insultaran, es desesperaran... vostè, res, sempre com si aqueta boca no fos seva. Sent? No ho oblidi.
- EUG. No tinguèu por.
- CINT. I després, acaba-li de dir, home. Sobre tot, mai, mai, per res del mon, digui que vostè es la senyora del coronel Graner, perque diu que al estat en que ara estàn les coses, el dir això vostè, podria perjudicar-les.
- EUG. Ho comprec. Diguin a don Carles, que comprec perfectament la seva idea, i que compliré puntualment en tot tal com ho desitja.
(*De cop s'obra la porta, treu el cap don Carles, i diu:*)
- CARL. Ramón! (*Torna a tancar.*)
- CINT. ¡Ai, quin susto!
- RAMÓN Es don Carles que se n'ha d'anar, i'ns avisa perque surtim tú i jo d'aquí i tanquem per fora.
- CINT. Sí; tens raó, que veig que ja es l'hora.
- RAMÓN Vaja doncs... (*Anant-se'n amb plats i demés.*)
- CINT. Es recordarà de tot. Eh? senyora.
- EUG. No tingui por, vagin, i quan hagin tancat, treuin la clau del pany.
- RAMÓN Oh! Això ni cal dir-ho. Vaja, dons, passa.
- CINT. Passa tú, barrué! Ai, ail a on va això aquest.
(*Se'n van tots dos i tanquen per fora.*)

ESCENA II

EUGENIA

Oh! ¿Què passarà Déu meu? Don Carles ja es fora. (*Mirant pe'l pany.*) Oh! Tenien raó els criats. La Julia i la seva mamà que venen amb varies claus, i's dirigeixen an aquesta porta...

Ah! I ademés va amb elles un senyor una mica ridicul. Deu ser aquell senyor que m'ha dit aquella noia que era 'l mestre de piano. Oh! Ara la senyora de més edat ha cridat als criats que ja se n'anaven. Venen! ¡Oh, Déu meu! ¿Què passarà aquí? (*Se sent enraonament a dintre, i probatures de clau a la porta.*) Oh! Una clau, una clau que fiquen al pany. (*Mira pe'l furat del pany.*) La Julia... i prova encara amb insistència... Oh! i'm trobarà aquí dins d'aquest quarto... Ah! (*No sabent que fer.*)

REMEI (*Dins.*) ¡Tirin la porta a terra! Apretin cap a dins.

EUG. (*Retrocedint amb esglai.*) ¿Què és el que he sentit?... Oh!

(*La porta cedeix. Eugenia dona un crit i s'amaga darrera de les cortines del llit.*)

ESCENA III

EUGENIA, amagada i JULIA

JULIA (*Surtint amb impetu.*) Ah! Per fi hi he pogut entrar. (*Girant-se cap a la porta i deturant amb un gest a les persones que semblarà que la segueixen.*) No entrin; deturint-se. Ningú més que jo té dret i obligació de coneixe aquest misteri que'l meu marit tenia la pretensió de que no's descobris. (Oh! ¡Ara ho sabré tot!) Però de tots modos, no s'allunyin i estiguin alerta, que pugui contar amb vostès si la seva intervenció fós precisa. (*Julia després d'haver ajustat la porta s'acosta al llit, tira la cortina i descobreix a Eugenia.*) Ah! ¡Una senyora! (*Retrocedeix.*)

EUG. (*Molt confosa.*) Senyora!

JULIA (*Per sí.*) Oh! Vil i malvat. D'aquesta manera m'enganyava quan parlava de la nostra falsa reconciliació. Ah! Vet aquí justificada la meva resolució. (*Agafant a Eugenia per la mà i conduint-*

la a la forsa fins al mig de l'escenari.) I bé... ¿Qué no'm contesta? Vull saber qui es vostè, i que venia a buscar aquí.

EUG. La veig en un estat tal d'agitació, tant emocionada... comprenc tant, senyora, l'immens dolor que s'ha apoderat de vostè, que pot estar persuadida de que si aquest secret sols fos meu, sinó interessés a un ser que tan estimo, que tant venero, no dubti que li contestaria al moment.

JULIA (*Molt turbada i agitada.*) Ah! ¿Es a dir que és un secret? i es interessant, i existeix una tercera persona que's podria comprometre?...

EUG. Oh! Sí.

JULIA ¿Alguna persona que vostè estimarà amb idolatria?

EUG. No puc, no dec contestar-li. Sigui caritativa i permeti'm que abandoni aquesta casa, i sàpiga que li juro que sento haber-hi vingut.

(Eugenia es dirigeix cap a la porta.)

JULIA Sí. Segurament que no esperaba vostè el que ara li succeix No había pensat en que, apesar de les acertades mides que había pres el meu marit, sens cap dupte aprobades i apoiades per vostè, tindria una entrevista, una conversació amb mí, amb la seva llegítima esposa, per què jo soc la Julia, soc la seva muller i de més a més la mare de la seva filla.

EUG. Oh! Comprend perfectament que l'error que vostè sufreix, la faci desesperar, i no m'immuten les paraules ofensives que surten dels seus llavis. Permeti'm doncs que'm retiri.

JULIA No, no; vostè no se'n anirà, No n'hi ha prou amb que jo l'hagi vista, es necessari que altres ulls es ficsin amb vostè i jutgin com sigui convenient.

EUG. ¿Què, senyora! ¿Vostè voldria?... Oh, cregui'm; en aquest moment està obcecada i no comprèn l'enormitat del que projecta; li demano per favor, li prego per el que més estimi en el mon, em l lensaré al seus peus si convé, però desisteixi de la seva idea.

JULIA Ah! ¿Això l'espanta? Me'n alegro. Aquesta primera victòria, per insignificant que sigui, m'omple el cor d'alegría sens límits.

EUG. (*Asustadíssima.*) ¡Oh, Julia! Deixi'm sortir.

JULIA (*Contenint-la sempre.*) No! Mai! (*Cridant.*) Vinguin, vinguin vostès. Acudexin tots.

EUG. (Oh! Estic perduda.)

(*Es deixa caure sobre un silló.*)

ESCENA IV

EUGENIA, JULIA, DONYA REMEI, SOLDEVILA, CINTETA i
CRIATS, que's queden a la porta.

REMEI (*Arrastrant a Soldevila.*) Ja'ns tens aquí. (*Soldevila fa esforços per a desfer-se de la mà de donya Remei.*) Però vingui, home de Déu. ¿Qué no veu que volèm testimonis?

SOLD. Oh, senyora; permeti'm. (Quina mà de ferro que té aquesta dòna.)

REMEI (*A Cinteta.*) Entra tú, també.

JULIA Sí, sí, tots; tots. Voldria fins que'l mon enter s'enterés de tanta infamia. ¿A ont es el meu cunyat? ¿A ont es en Carles?

REMEI Ha sortit fa poc. No sé ont ha anat.

SOLD. Ha sortit fa poc. (Jo també volia fer com ell, però aquesta senyora es una verdadera llagasta.)

REMEI Ja sabs que a despit del teu marit que, sens fer cas de les seves amenasses, hem obert aquesta porta.

JULIA Oh, sí. M'ho había prohibit, tenía raó. (*Indicant a Eugenia.*) Mirin, mirin tots i diguin-me si hi había motius per a la meva insistencia.

REMEI Oh! ¡Quin escàndol! Una senyora.

CINT. ¡Déu meu! Quí ho había de dir.

SOLD. (Pobre senyora, quan abatuda està.)

JULIA El misteri que jo no debía coneixe, veient-lo aquí. Aquí hi había amagada una forastera,

una... (*Amb ironia.*) *senyora*, desconeguda per a mí i per a tots vostès.

REMEI A casa teva, en el mateix quarto del teu marit. Ja ho veu. (*A Soldevila.*) Una dòna amagada i de nit en el quarto dormitori del meu gendre. Això es el *bochorno* més fenomenal que una esposa llegalitima pugui jamai rebre.

CINT. (I ara té raó, encare que per casualitat.)

JULIA Ara ho he comprès tot. La seva indiferencia, el seu mal genit (*Es deixa caure en un silló i plora.*) ¡Déu meu! ¡Déu meu!

SOLD. (No deixa d'esser una mica massa fort. *Quelle empudance.*)

EUG. (Oh! A lo que m'ha conduit el meu bon desig.) Em desprecien, m'observen. (*Amb el mocador s'aixuga els ulls i s'tapa la cara.*)

REMEI I bé, senyor Soldevila, ¿què'n pensa de tot això?

SOLD. Jo, la veritat, *madame*; em sembla que no penso en res.

REMEI Que no pensa res. ¿Es a dir doncs que vostè en lloc de sang es horxata el que li circula per les seves venes? Ah, Si en Desclós, si'l meu marit, que Déu el tingui al cel, m'hagués fet semblant injuria. Ell, aquesta dòna, la meva filla, jo i tota la casa entera, haurien saltat pe'l balcó. ¡Bon genit el meu!

EUG. (*Apart i plorant.*) (Oh, i no poguer-me justificar sens esposar la vida del meu marit.)

REMEI (*A Eugenia.*) Em sembla que tindrem el disgust de sentir la seva veu i que'ns dirà qui és vostè. Oh, quina idea. Mira, Cinteta, vés a buscar més gent, crida a tots els criats, als dependents, als vehins...

EUG. Prou, senyora. (*A Cinteta.*) No vagi a buscar a ningú.

REMEI Fes el que t'he manat.

CINT. (*Anant-se'n.*) Està molt bé, donya Remei.

REMEI Ja ho sab, amiga meva, vindrà més gent i ja veurèm, ja veurèm.

EUG. Oh! Senyora! Tingui pietat d'una dòna que's innocent. No vulgui perdre'm ni perdre a qui

he consagrat ma vida entera. (*A Soldevila.*) I vostè, vostè que no's trova arrebatat per la ira, vostè que contempla amb calma aquesta escena, vostè que conserva la sang freda, prengui la meva defensa.

SOLD. Dispensi'm, senyora; jo aquí soc foraster, jo...
(*Entra Cinteta.*)

REMEI Cinteta, ¿qué tornes tota sola?

CINT. Senyora, no he pogut, m'han impedit cumplir l'encàrreg.

ESCENA V

Els mateixos i DON CARLES

REMEI ¿T'ho han impedit? Qui?

CARL. Jo, donya Remei. ¿Enviar a buscar al vehins? Ja n'hi ha prou amb que ho sàpiguen el capità, el pilot i'l contramestre.

REMEI Psè! Com vostè no sab el que hem trobat en aquest quarto .. El germà de vostè, el gendre meu, tenia amagada en el seu quarto una dòna, miri. (*Amb ironia.*) Una senyora, i ja potsuposar...

EUG. Oh! (*A Carles.*) No, no cregui; una circumstància inesperada.

CARL. I bé... sí. ¿Què hi ha? Es la senyora d'en Graner. Ara ja's pot dir. (*A Eugenia*) (No temi res, senyora. (*Posant-se al costat d'ella.*))

SOLD. ¡La Graner!

EUG. (*Apart a Carles.*) ¡Per Déu, don Carles!

SOLD. ¿Vostè la coneix?

REMEI Diguin que tots la coneixien menos nosaltres.

JULIA (*A Carles amb exaltació.*) ¿Dius que's la senyora d'en Graner?

EUG. (¡Oh, infelís! ¡Oh, desgraciada de mí!). (*Cau asseguda en una butaca, tapant-se'l rostre amb les mans.*)

JULIA (*Fora de sí.*) Graner!... Avui es el nom que porta

- la que soltera es deia Eugenia Pousech; la bona, la hermosa, la divina, la incomparable Eugenia.
- REMEI Ah! ¿Vostè es la... senyoreta Eugenia? (*A Eugenia.*) Tinc el gust de saludar-la i m'alegro molt de coneixe-la. Em sembla, i li dic de veres, que hauria fet molt millor casant-se amb l'Evarist, quan encara era solter, que esperar a que tingués esposa i filla per a venir a visitar-lo a aquestes hores de nit.
- JULIA Oh! No! No'n tenia prou el meu marit d'humiliar-me, de vilipendiar-me, de maltractar-me, ha volgut posar-me en ridícul. (*A donya Remei.*) Ara hem comprès perfectament lo que'ns estranyaba i veie'm impossible.
- EUG. No sé'ls motius de queixa que vostè té; però jo puc assegurar-li que respecte a mí, dins d'algun dies coneixerà que no tenia cap raó al recriminar-me, i m'atreveixo a dir-li que allavors li sabrà greu haber-me denigrat del modo que ho fa ara. Oh! Cregui'm, Julia, s'avergonyirà del que ha dit.
- REMEI Vaja; no falta sinó que li demanis perdó. Això es un xic massa. (*A Soldevila.*) ¿Vostè comprèn una audacia i un atreviment com aquest?
- SOLD. Ja ho veurà, jo... (*Aquesta dòna s'ha proposat comprometre'm.*)
- CARL. Sosseguin-se tots i li prego, senyora, que parli.
- REMEI Si, sí, que parli; es precis que'ns digui...
- EUG. Oh! No m'es possible. Els ni puc jurar devant de Déu del cel, que soc pura i innocent del crim de que m'acusen, però no puc dir-los per quin motiu acaben de trovar-me aquí.
- REMEI Ignocenta! (*A Julia.*) Estic petrificada veient la teva calma. ¿Què no veus que s'està burlant de tú?
- JULIA Pero... ¿què vol que li faci?
- REMEI El que vull... el que vull...
- CARL, Però, donya Remei, no veu que el que està fent es inconvenient del tot, tant per la seva filla com per a vostè mateixa? ¿No ha comprès que no es aquesta la manera d'averiguar?

REMEI Ja ho veurà, jo no parlava amb vostè i per lo tant no's fiqui allí a on no'l demanen. (*A Soldevila que ha fet ademàn d'anarse'n*) ¿Còm s'entèn anarse'n? ¡Faci'm el favor de no moures!

SOLD. (¡Quina sangonera!) Ja ho veurà, senyora, jo crec en consciencia que jo estic de sobres aquí, jo soc un intrús en la familia, sols soc professor de piano i crec que no es pas l' hora de la llissò.

REMEI ¿I què importa? Es l' hora en que'l necessitèm aquí i no se'n deu anar. (*A Julia.*) ¿I tú, tú que estàs a casa teva, que'ts aquí la mestressa, demanes què vull que facis d'una rival que troves amagada en el quarto del teu marit? ¡Com degeneren les rasses! El que jo vull que facis en primer lloc, es...

JULIA (*A Eugenia.*) Surti! Vagisse'n sens perdre un moment, i que Déu la guii.

CARL. Ah! ¡Això es posar 'l timó contra l'onada!
(*Apareix Evarist.*)

EUG. Aixís ho faré, però estigui certa, completament segura. (*En aquest moment, hurà baixat Evarist. Eugenia se'n adona.*) ¡Valga'm la Verge, el seu marit!

REMEI ¿I bé? ¿Què espera ara? ¿Què vol que jo l'acompanyi? Ja ho veurà amb quin gust aniré senyalant amb el dit a tots els veints dient-los: — Mirin-se-la bé, la meva filla l'ha trovada amagada en el quarto del seu marit, i l'ha treta de casa amb molta raó, sens tenir en compte l' hora intempestiva en que ho ha fet, després que ha passat la nit...

EVAR. (¡Quanta perfidia!)

SOLD (*Veient a Evarist.*) (¡Jesús, María i Josep! Ell aquí... Si pogués desapareixer per escotilló com el dimoni dels pastorets.)

JULIA (*A Eugenia.*) Vagissen d'una vegada i no vulgui que li digan d'un modo més contundent. ¡Surti d'aquí!

(*Evarist s'adelanta fins a estar al costat d'Eugenia.*)

ESCENA VI

Dits, EVARIST i CRIATS, al fons

- EVAR. Mai! ¡Quedis, senyora! Oh! Quantes disculpes dec donar-li... i quants perdons tinc de demanar-li! Aquesta casa, casa a on debia vostè trovar tranquil·tat i sosego i discreció... (*Mirant-los a tots.*) Ha sigut per vostè un lloc d'angústies i d'amarcs insults, i jo no m'he trovat aquí, aprop de vostè, per a protegir-la i escudar-la. (*Baix a Eugenia.*) (Respiri amb esplai, Eugenia; el seu marit està en seguretat; no hi ha cuidado perquè he pres les meves precaucions i l' té ja salvat i en lloc segur.)
- JULIA (*A Carles. Tots sorpresos del apart.*) Ah! Carles! Carles! ¿Ho veus?
- EVAR. Faci'm el favor de seguir-me, i la deixaré a un altra de les habitacions d'aquesta casa, on ningú s'atrevirà a molestar-la.
- EUG. Ah! Evarist... ¿vostè preten?
- EVAR. (*Apart a Eugenia.*) (És precis, però serà per pocs moments.)
- JULIA (*A donya Remei.*) Ah! ¡Déu meu! ¿Pot haver-hi en el mon una dòna més desgraciada?
- REMEI (*A Julia.*) ¡Aquest home es la mateixa procacitat!
- SOLD. (Quin home més *sans façon, sans compliment, sans ceremonie...* Vaja tots els sants del calendari... dels despreocupats.)
- CARL. (No ho puc comprendre.)
- EUG. Oh! Evarist, jo li prego que ho expliqui tot a la seva esposa. No'm deixi amb la pena que sento en el fons del cor d'haver causat tal disgust a una senyora digna, que tant amor li té. I, sobre tot, eviti, eviti pe'l cel que jo sia causa de la discòrdia que pugui encendre aquí.
- EVAR. ¡La discòrdia! Ja fa temps, senyora, que la tenim

en aquesta casa. El que ha passat serà un nou pretest, una nova ocasió propícia, el mateix que hauria succeït per qualsevol altra friolera. Ja li he dit: faci'm l'obsequi de venir amb mf. (*Als criats.*) Tú vesten, i com que no ocuparé ni un sol moment més aquesta habitació, després tornaràn aquí i procuraràn que per la nit vinent tots aqueixos mobles estiguen col·locats en el quarto de la part de la galeria. Ja ho sabs, cupleix les meves ordres.

JULIA (*Senyalant la porta de la dreta.*) El qual vol dir que jo'm quedaré sola, completament sola.

ÈVAR. (*Evant la mira i no li respón.*) (*A Eugenia, donant-li'l bras.*) Faci'm l'obsequi. (*Passant davant dels criats.*)

JULIA (Oh! ¡Desgraciada de mi!)

SOLD. (¡Quin home més home!.. ni le gran Napoleon!)

ESCENA VII

JULIA, CARLES, DONYA REMEI, SOLDEVILA i CINTETA
aquets dos pe'l fons

REMEI Oh! ¡Ah, i quina sang ting més fregida! ¿Es possible que existeixi un home tant insolent com aquest?

JULIA (*Amb un crit d'amargura i gemegant.*) Oh! Déu meu! ¡Déu meu!

CARL. (*Apart i anant-se'n.*) (Aquesta bona donya Remei, ja'm té fins a la punta dels cabells. Això es la filoxera, el còlera morbo, la febre groga. Ui! m'en vaig perque tinc por que de la manera que ja estic la caldera no esclatés abans d'hora.

REMEI (*Detenint a Soldevila.*) Un moment, senyor professor, sembla que té molta pressa.

SOLD. Verdaderament, *madame*, sí; tinc an aquest'hora una llisó, i miri... (*Ensenyant el rellotge.*) Ja fa cinc minuts que hi falto.

(*Julia, pàlida i abatuda va a caure, Cinteta corre a sostenir-la.*)

- CINT. ¡Senyora, senyora!.. ¿se sent malalta?..
REMEI Però... ¿què és això? ¡Julia, Julia meva!.. Pobre filleta del meu cor. (*Amb ira.*) Aquell canibal, aquell... salvatge me la matarà.

ESCENA VIII

Els mateixos i CLIMENTINA

- CLIM. (*Surt corrent cap a Julia.*) Mamà! Mamà!—¿I ara, què té la meva mamà?
REMEI Un metge... corrents, un metge.
SOLD. (*Preparant-se per a anar-se'n.*) Corro amb dos brincos.
REMEI (*Detenint-lo.*) No, no, ja respira... ja obra'ls ulls .. Ja torna en sí. ¡Julia de la meva vida!
CLIM. Mamà!
JULIA (*Amb un gran plor.*) ¡Ai, quan infortunada soc! ¿Es possible que hi hagi una dona més desgraciada i més envilida?
REMEI Això no pot continuar aixís. Això s'ha d'acabar. Es precis, es del tot indispensable posar-hi un remei.
JULIA ¿I quin remei? ¿Qué vol que faci una trista dona que està baix el domini d'un home pervers, que sols gosa martiritzant-la, tiranitzant-la.
REMEI Ah! si existís a Espanya la llei del divorci, de la manera deguda ..
CINT. Ja té raó, donya Remei, valdria més viure separats. Això no es viure. Això es consumir-se i morir d'una malaltia llarga i crudel.
SOLD. Veritat es que valdria més viure en perfecta intel·ligencia... en...
REMEI Jo no hauria suportat ni quaranta vuit hores una cosa semblant. Oh! jo!.. tenia caràcter i forsa de voluntat. M'hauria mort. Es preferible tirar-se de cap a mar... es preferible envenenar-se d'una vegada.
JULIA (*Aixecant-se, i diu amb vivesa.*) Oh! Sí, mamà, la

mort es mil vegades millor que una vida tant agitada, tant amarga com la que passo. Oh! Li asseguro que no la suportaré gaire més... ¡la mort em curarà!

CLIM. ¿Què dius, mamà? Oh! no... jo no vull que't moris... jo també'm moriria de pena si tú't morisses. Oh! Mamà! ¡Mamà meva!

JULIA Oh! ¡Filla Climentina! ¡Filleta del meu cor i de la meva vida! (*Julia abraça a la seva filla i l'estreny contra'l seu pit, plorant.*)

REMEI Ja t'he he dit i m'afirmo en lo mateix. Es indispensable pendre una resolució, Ja que'l divorci no existeix demanarèm judicialment la separació de cossos i bens.

JULIA Oh! ¡No ho consentirà mai!

REMEI Tú seràs la que ho demanaràs. Sortirèm de aquesta casa de bojós per anar-nos-en a casa meva.

JULIA ¡I me'n duré la meva filla!

CLIM. Oh! jo no'm separaré mai del teu costat. ¿Però i'l meu papà?

REMEI Es clar que t'emportaràs la teva... la nostra filleta. Jo que m'estimo a les dues més que a la meva vida, ¿còm volies que no pensés amb ella? Vina, segueix-me al instant, aquí aprop, a dos passos d'aquesta casa.

JULIA ¿A ont anirèm?

REMEI Ja ho veuràs. Prepara't i tingas entès que'l primer de tot es comensar. (*A Soldevila.*) Vostè ja farà'l favor d'acompanyar-nos. Vostè ha sigut testimoni de vista de'l que ha passat aquí. Vostè no es ni criat ni dependent d'aquesta casa, i per lo tant la seva declaració serà de gran pès en la balansa de la justícia.

SOLD. Declaració... justícia... Però *madame*, ¿vol fer l'obsequi de dir-me a on vol anar?

REMEI Ja li he dit que ja ho veurà. Ja li diré fora d'aquí. ¿Està satisfet? (*Indicant a Cinteta.*) ¿Qué voldria que fos tant indiscreta que parlés devant d'aquesta minyona? Com que no sé encara a favor de qui aniria.

- SOLD. Com vostè vulgui. Em sacrifico. (*Julia es posa l'abric i mantellina.*)
- REMEI ¿Ja estàs decidida? Doncs no'ns entretinguèm.
- CLIM. Adéu, mamà.
- JULIA Adéu, filleta meva. (*La abraça i petoneja.*)
- CLIM. ¿Tornaràs aviat?
- JULIA (*Tenint-la abraçada i plorant.*) Pobretal! ¡Cor del meu cor! ¡Débil i tendra criatura! Tal vegada, molt aviat, sense que te'n puguis donar compte, et faltaran els que més t'estimen.
- SOLD. (¿I en això consisteix sempre la felicitat dels que's casen?)
- REMEI Aném, noia.
- JULIA (*Deixant a Climentina.*) Adéu, filleta. Aném!
(*Donya Remei pren el bras de Soldevila; darrera Julia que a la porta tira petons a Climentina.*)

ESCENA IX

CLIMENTINA i CINTETA

- CLIM. (*Plorant.*) Ail Ai! ¡Es despedeix donant-me petons i plorant! ¿Què té la mamà? Em dona una pena veure-la així... Dignes Cinteta, ¿Què volen dir totes aquelles coses que ha dit la *mamita*?
- CINT. Oh! N'ha dites tantes de coses. ¿Qué no ho sab que donya Remei mai calla?
- CLIM. Ha dit que si hagués una bona llei de divorci... ¿Què és divorci?
- CINT. El divorci vol dir separació. ¿Entén, senyoreta? Vol dir que marit i muller, ja no s'estimen; que son dos génits que no s'avenen ni de gustos ni de manera de pensar, i'ls descasen.
- CLIM. No t'entenc prou. Però jo'l que penso es: ¿Còm es que'l papà i la mamà estàn així? ¿Què tenen? ¿Què'ls hi passa? Per mí, si vols que't digui la veritat, la *abuelita* te la culpa de tot, perquè ja fa una pila de temps que observo que, en comp-

te de calmar-los, ella es la que encén el foc amb el seu gènit.

CINT. Això es veritat; però també els hi passa que quan en un matrimoni n'hi ha un que sempre té la veu de *mando* i l'altre no'n fa cas, fan com el que passa amb un cotxe de dos cavalls: si'ls dos tiren junts i de *frente*, guapo; però si l'un va cap a la dreta i l'altre cap a l'esquerra, s'arma un desori, que ja li dic jo que n'hi ha per llogar-hi cadires, si no hi ha desgracies.

CLIM. Tens raó; jo ho vaig veure un dia que va passar amb un sonyors al carrer del Carme.

CINT. Per çò jo dic sempre a n'en Ramón que un matrimoni ha de ser com les mules del cotxe del senyor Bisbe; son reposades, tenen enteniment, caminen ben acostadetes, juntes i de *frente*, i no tingui por que amb aquell cotxe hi hagi mai cap desgracia.

ESCENA X

Les mateixes i RAMÓN

RAMÓN ¿Què contes, què contes ara a la senyoreta de cotxes i de desgracies? ¿Què no ho veus que la pobre criatura no està encara en edat d'entendre totes aquestes cabories?

CLIM. No, no; Ramón, no'm deia res de mal.

CINT. I es clar que no li deia.

CLIM. M'esplicaba que'l papà i la mamà, per a ser ben ditxosos, haurien de caminar de *frente* com les mules del cotxe del senyor Bisbe.

RAMÓN Ah! Ah! Ah!... Doncs ella tenia raó, senyoreta.

CLIM. Bé prou que ho he vist que'n té:

RAMÓN Es una veritat com una casa: marit i muller venen a ser com una llanxa que hi hagin dos mariners que remin, com més junts i a compàs ho fan, millor camina la llanxa.

- CINT. Sí; com que ell ho sab per què una tarde hi vam anar a ca'n Túnis.
- RAMÓN A! Ah! Ah!
- CLIM. Psit! callèu.
- CINT. ¿Per què?
- CLIM. Per qué ve'l tiet i potser ara no li agradaria que jo m'estés aquí amb vosaltres fent aquesta broma.

ESCENA XI

Els mateixos i CARLES

- CARL. Olal... Perfectament, senyor Ramón.
- RAMÓN Dispensi, don Carles, ens estavem aquí tots tres fent la brometa.
- CARL. Just. Sense tenir en compte que estava escoltant-vos aquesta criatura.
- CINT. No's cregui que li diguessim res de mal.
- CLIM. No, no; al contrari, tiet.
- RAMÓN No era res de mal, senyor capità; per que la Cinteta i jo ens hem donat paraula de casament i'ns casarem dintre de poc...
- CARL. Ah! ¿Us caseu dintre de poc? ¿Vos atreviu a tenir tal proposit, veient el que passa en aquesta casa? ¿No us espanta aquesta vida de sufriment i de deliri? Es veu que això serà una enfermetat universal.
- CINT. Ja veurà; ¿què vol que facin al mon els homes i les dones?
- CLIM. Sí, tiet; el papà i la mamà bé van casar-se...
- CARL. (I que van fer-ho bé, com hi ha mon.)
- RAMÓN ¿Però, què vol fer-hi? Tots som fills de dòna. Un veu una nena, li cau al ull, ella li fa una postura; ell s'engresca, i apa *salao*... que si tú, que si jo, que si, que *bueno*; es donen paraula, es cassen i... ja està. El que vol dir que, mentres el mon sigui mon i hi hagi homes i dones, mai faltaran casaments i feina pels capellans.

ESCENA XII

CLIMENTINA, CINTETA, CARLES i RAMÓN

CLIM. *(Veient entrar a Evarist, es tira als seus brassos.)*

Ah! ¿Ets tú, papà?

CARL. *(Ah!... Ara veuré de quin modo podrém arreglar aquest embolic de cordes.)*

EVAR. *(Després d'haver-la abraçada.)* Ves, Climentina. Ara deixa'ns sols amb el tiet. Ves amb la Cinteta i en Ramón.

CLIM. Oh! I vindrà bé per que m'ajudarèu a netejar la gabia del canariet i posar-hi aigua.

RAMÓN Vaja.

CINT. Amb molt gust, senyoreta.

CARL. Digues doncs, que aquest canari es la nineta del teu ull dret.

CLIM. Ai, sí; me l'estimo molt.

RAMÓN Oh! I la seva mamà també.

CINT. I s'ho mereix, pobret.

CLIM. ¿Què no li ha contat el papà la historia del meu canari?

CARL. ¿Té historia?

CLIM. Que no pot ser més sencilla.

CINT. Ni més curta.

RAMÓN Però amb tot i això hem d'estar tots tres junts per a contar-la.

CLIM. Ja veurà: aquets feien dissapte...

CINT. El balcó era obert...

CLIM. Va entrar el canari...

RAMÓN Jo vaig corre a buscar una gavia...

CLIM. Vam ficar-li...

CINT. El vam penjar al balcó...

CLIM. I tot seguit, pobret, canta que canta.

RAMÓN Sinó, que quant sent soroll o crits tot seguit para.

CINT. I per ço sempre que donya Remei es aquí, ni tant sols piula.

RAMÓN I acabat, amén Jesús, a la porta n'hi ha un fús.
CLIM. *I colorin colorado, un petó, (Fent-lo a Carles.)
i cuento acabado. (Se'n và amb Ramón i Cinteta.)*

ESCENA XIII

CARLES i EVARIST

- CARL. Vaja, que tens una filla que val la primera pesseta.
- ÈVAR. ¡Pobre criatural
- CARL. Vejam ara si podèm posar aquest bastiment a flote. ¿I bé, Evarist?
- ÈVAR. ¿I bé?
- CARL. ¿Què't proposes? ¿Què has decidit, després de'l que ha passat aquí?
- ÈVAR. No he decidit res que no sigui natural, i que no hagi fet fins ara. Seguiré sent l'únic amo, com de dret em pertoca; l'únic que dicti lleis, i la única i la absoluta autoritat d'aquesta casa. Ja he dat els passos que havia de donar per lo que's refereix a la meva filla, he disposat el convenient respecte de la Julia i la seva mare i ja veuràs com ningú's burla de mí quan se tracta de posar-me en ridícol.
- CARL. Veuràs; espera i primer que tot tirem la sonda. Aquí hi ha un fet, una evidencia; una senyora aquí, amagada en aquest quarto, que es el teu màteix dormitori. I això que tú i jo sabèm que no es vituperable i que, al contrari, vas fer-ho per evitar un disgust amb donya Remei i encaminar-te a fer una bona acció; la Julia no ho sab i, mentres no ho sàpiga, donades les circumstancies que per puerils que siguin la havien ja posada gelosa d'aquesta senyora, es natural que suspiti i estigui recelosa, com tú ho estaríes d'ella si t'hi hagués passat un cas com el que ha passat ara. No hi ha remei. Per a tenir raó, tú

has d'explicar clarament a la teva muller la causa de tot el que ha vist, convencer-la i si no ho logressis, per que la seva terquetat se negués a admetre les proves verdaderes que tú pots dar-li, allavors fes el que té de ferse per acabar d'un cop amb aquesta engunia.

EVAR. Explicar-li? ¿Detallar-li la causa de lo que ha passat? ¿Doncs que no ho hauria fet? ¿Que no ho anaba a fer ahir quan vaig dir-li que anés a acompanyar a la seva mare a n'al seu quarto i tornés per a explicar-li, com era'l meu deber, la causa de per què havia de passar la nit aquí dins tancada aquella senyora? Oh! ¿No m'havia jurat cumplir el que jo li demanava? ¿Per què va trencar son jurament? Encara que hagués recelat la meva vida honrada, el meu amor que ella coneix sens dubte, ¿no merexien que, encara que fós tancant-se'l recel a l'ànima, no mogués res fins que jo tornés aquí per a explicar-li de tot la veritat pura com jo li havia promés, quasi jurant-li? Oh! I encara em demanes tú ara que jo li expliqui. Ara que ja tinc probat que, com sempre, més poden en ella els mals concells de la seva mare que les bones intencions meves. Ara que potser havent revelat el nom d'aquesta senyora amagada aquí casa, pot haver espatllat tots els trevalls que jo havia fet per a salvar a un amic i haver portat amb la seva violència una gran desgracia? Oh! No; ara no sabrà res: ara tindrà de creure'm no mes que per la meva paraula i obeir i callar, i si la mata la seva injusta gelosía, que sigui aquesta mort son càstic, i si's mort de plorar desesperada, que plori i que's mori. Ella m'ha fet tragar avui tota la fel que pot cabre en la meva ànima adolorida. Doncs ara, que ja besa rabiosa del meu cor, que calli, que sufreixi, que's mori, que la tragui ella.

CARL. Doncs així, noi, sí que portant-ho a n'aquest extrém, no veig sino un sol medi. Divorcieu-vos.

EVAR. Divorciar-me, sí; si les-lleis ho permeten, tren-

caré de bon grat aquest nús, causa de tota la meva desventura.

CARL. Callal Aquí tens la teva dòna.

ESCENA XIV

*Els mateixos, JULIA, DONYA REMEI, CINTETA
i SOLDEVILA*

(Julia dona l'abric i la mantellina a Cinteta.)

REMEI *(Apart a Soldevila, entrant.)* (Ahl ¡Ei! aquí!... Me'n alegro. Ara sabrà el que's bò.)

SOLD. (Ahl i a mí ¿quí diable m'hi ha fet ficar en aquest enredo?)

EVAR. *(A Julia.)* Hola! ¿Vens de fora casa? ¿Ont has anat?

JULIA Sí. He sortit per...

EVAR. ¿Sense dir-me res? Em sembla que valía la pena de demanar-me permís.

JULIA Doncs, ja ho veus; no ho he fet.

EVAR. ¿I, es podrà saber a on ha anat la meva senyora donya Julia?

JULIA ¿Per què no? *(Pausa.)*

EVAR. ¿Què esperes?

JULIA *(Amb altaneria.)* Venim... senyor don Evarist, de casa 'l jutje de primera instancia.

CARL. ¿Què diu ara?

SOLD. (Ai! Em sembla que tot me balla. Si ara jo pogués eclipsar-me com de vegades fa la lluna.)

EVAR. ¿Es a dir que de casa 'l jutje de primera instancia?

JULIA Sí, senyor.

EVAR. ¿I quin es l'assumpte que l'ha portada allí? Suposo que seria una causa criminal el que l'ha obligada a anar a trovar-lo, sense que se m'hagi consultat per a res?

JULIA (*Enfadant-se per graus.*) No. No senyor. No es cap delictes d'assassinat ni de robo. Vostè coneix perfectament el motiu que m'hi ha portat. Es un assumpte que vostè coneix millor que ningú; fa ja molt temps que dura, i, al extrem que hem arribat, s'ha fet ja indispensable que la justícia hi intervinga (*Lidona un paper.*) Aquí te una carta que es per vostè; en ella hi trovarà que'l senyor jutge li demana que faci el favor de pasar-se per aquelles oficines, tan prompte com li sigui possible.

EVAR. (*Prenent el paper i tremolant-li la ma.*) ¿Qué jo passi pe'l jutjat?

JULIA Vostè!

(*Al veure l'ira reconcentrada del seu marit, Julia's torna pàlida i es pressa d'una violenta agitació. Evarist acaba de llegir la carta i diu.*)

EVAR. Aquest escrit no indica res. ¿De què's tracta? Digueu!...

REMEI (*Veient que sa filla no respon.*) ¿De què's tracta? De què ja estèm cansades de portar fa ja tant temps, la palma del martiri. Es tracta de que la meva filla, que desitja acabar el seu sufriment, ha resolt demanar judicialment la separació, i, com que té motius més que suficients per a conseguir-la, la conseguirà segons ens ha manifestat el mateix senyor jutge de primera instancia, a quí acabèm de consultar-ho ara.

EVAR. Ah! ¿Es a dir que vostè l'ha acompanyada?

REMEI Sí, senyor. Conec els meus debers de mare i no he volgut eludir-los com fan algunes. I, aquí té al senyor Soldevila, (*Aquest fa un saludo.*) que veient la nostra raó...

SOLD. (Ai, pobre de mí.)

REMEI Ha tingut la amabilitat de donar-nos el seu bras fins allí, i de testimoniar amb la seva presència i de viva veu tots els motius i queixes que contra vostè hem exposat.

SOLD. (Ail Jo m'ofego.)

EVAR. Ah! ¿El senyor Soldevila els ha ofert el seu bras?

SOLD Per pura galanteria. Entén? (Ail Si ara jo'm pogués fondre.)

- EVAR. Sí. Vostè es molt amable, ja'l conec. Crec que serà inútil pregunta'ls quins motius i queixes han alegat que bastin per a conseguir el seu objecte.
- REMEI La immoralitat de la seva conducta; l'escàndol que ha donat aquesta mateixa nit, demostrant-nos que l'uníen llassos molt poc sants, per cert amb una dòna que no era la seva, sorpresa per sort en el seu propi dormitori, d'on la seva llegitima muller había sigut despedida feia temps.
- EVAR. Senyora, ella era la que se'n había despedit. Però deixèm aixó, que no es el més important, i diguin-me si al menys han sigut discretes i no han dit el nom de la infelís que han trovat aquí.
- REMEI L'hem dit; sí, senyor. Eugenia Pousech, avui senyora de Graner, amb totes ses lletres. Bah! ¡No faltaba més!
- EVAR. *A Julia, a donya Remei i a Soldevila.*) Els felicito doncs pe'l seu triomf. Han comès el més gran' el més negre, el més despreçiable de tots els crims. Han fet una infame delació.
- JULIA ¿Què diu ara?
- REMEI ¿Una delació nosaltres?
- SOLD. (Quan jo dic que aquesta *madame* m'ha ficat en un fandango.)
- CARL. Cuidado. Calma! Calma!
- EVAR. ¿Es a dir que a casa meva estava solsament rodejat d'espíes que abusaben d'aqueix modo de la meva confiança i de la meva bona fé? Ah! ¿què dirfen de mí tots els altres marits, tots els pares de familia sino prenia contra aquest inquo espionatge totes les precaucions que reclamen el bon ordre, la raó i sobretot els meus drets que han sigut conculcats d'un modo tan indigne? Sí' acabèm d'un cop. *(A Soldevila.)* En quan a vostè, senyor Soldevila, em dirà si se li deu alguna mensualitat i després em farà l'obsequi de no tornar a posar mai més els peus en aquesta casa.
- SOLD. Oh! Don Evarist, vostè es injust, es crudel; jo no he fet més que ser galant amb les senyores, jo... (¡Pobre de mí, perdre una deixeble que pagaba tant bé!)

- JULIA (A Soldevila.) Senyor Soldevila, quedis aquí.
- EVAR. (A donya Remei.) En quant a vostè, donya Remei, (Julia escolta amb atenció.) dec dir-li, que al casar-me amb la filla de vostè, em vaig unir amb ella, no amb vostè, gracies a Déu.
- REMEI Bé. ¿I què tenim amb això?
- CARL. (La qüestió s'agrava. Aquest xicot vol pendre'l barco a l'abordatge.)
- EVAR. (Contestant a donya Remei.) ¿Què què tenim? Que vostè ja sab a on retirar se; té una casa que es de la seva propietat i pot anar-hi a habitar-la.
- REMEI Còm?
- JULIA ¿Què pretens?
- EVAR. La estancia de vostè a casa meva no contribueix de cap modo a la felicitat de cap de nosaltres, i per lo tant li demano que'ns deixi sols aquí i que se'n vagi tot el més aviat possible.
- REMEI ¿Es a dir que'm treus de casa?
- JULIA Oh! Ara comprenc bé. ¿Em vols privar del consol de la meva mare!
- REMEI ¡I què ha de privar ell! Aquesta casa es tant de vostè com de la meva filla i, per lo tant, jo no voldré anarme'n d'aquí fins que la meva filla m'ho mani.
- EVAR. Estic segur que ella no li manarà; la respecta i l'estima massa, i jo, jo mateix, no li mano, li demano, li prego i vosté obrarà del modo que cregui més convenient; però sàpiga que des de avui abandono Barcelona, me'n vaig i m'acompanyaràn la meva dòna, la meva filla i tots els criats. Si vostè's vol quedar en aquesta casa, s'hi trovarà sola, completament sola i d'aqueix modo podrà estar-hi amb més tranquil·litat i molt més ample que ara.
- JULIA ¿Dius que jo t'acompanyaré? No; jo'm quedaré aquí amb la ma mà; així ja ho sabs des d'ara.
- EVAR No; tú te'n aniràs amb mí.
- JULIA Es inútil; jo'm quedaré.
- EVAR. Et declaro formalment que's realitzarà tot el que m'he proposat, i vas a veure-ho.
- JULIA A menys que ho consigueixis per la violència o per la forsa...

- EVAR. Si el meu desig no't basta, si la persuasió no't determina, ho lograré encara que sigui habent-hi d'emplear els medis extraordinaris que se m'ocorrin.
- REMEI Ah! ¿Es a dir que'ns desafíes? Això es arbitrari Això no té nom... I diguim, ¿a on pensa anarse'n?
- EVAR. Ja ho sabrà més tart.
- REMEI (*Contenint la seva cólera.*) Dona gracies a Déu que puc contenir la meva furia, perquè d'altre modo.. (*A Soldevila.*) No sé, no ho sé ara el que jo faria. (Oh! El que m'ataca els nervis es la seva calma, la seva sang freda. Es un Neró.)
- SOLD. (*Crec que la pobre madame te raó, aquest home te un tupé de més de dotze pams.*)
- CARL. (*El meu germà te caràcter, verdader caràcter; pero'm temo que tot això acabarà de mala manera. Veig mar de fondo.*)
- EVAR. (*Cridant al criat.*) Ramón!
- JULIA Creu-me, Evarist; renuncia als teus propòsits perquè no'ls podràs portar a cap. Avans de seguir-te, prefereixo tot lo del mon, fins la mort. Ja veus si estic decidida a no seguir-te.
- EVAR. Ramón! Ramón! (*Cridant.*)
- SOLD. (*Ara quant millor no estaria jo donant la llissó de semifuses a la meva clientela del carrer de la Petxina.*)

ESCENA XV

Els mateixos i RAMÓN

RAMÓN ¿Què mana, senyoret?

EVAR. Em sembla que ja es hora. T'he cridat tres vegades. Diràs al cotxero que prepari la berlina i

estigues disposat a seguir-me. Avisaràs al carrer que tingui a punt la conductora i que's posi a les ordres de la senyora donya Remei, que té mundos i baguls i alguns mobles per a fer transportar a on li indiqui.

RAMÓN Està molt bé. (*Se'n va.*)

REMEI Jo crec que somnio o que deliro. El que tú fas no pot ser més que una broma pesada.

SOLD. (¡Quin home! Ja't dic jo que no s'immuta per a res...)

CARL. (Veurèm ara com acabarà això)

ESCENA DARRERA

EVARIST, CARLES, JULIA, CINTETA, DONYA REMEI,
CLIMENTINA, SOLDEVILA i RAMÓN

(*Climentina i Cinteta entren per la dreta.*)

CLIM. Mamà! ¿Ja has vingut?

JULIA Filla! (*S'abrassen les dugues*) (*A Evarist, apart.*)
Miri la teva filla. No vulguis que sigui testimoni d'una escena tant repugnant en la que vostè falta a totes les consideracions degudes a la que es la seva esposa i al mateix temps mare d'aquesta infelissa criatura.

EVAR. El mateix tinc que dir-li, senyora. Ella ha presenciada moltes vegades coses que no devia haver presenciada, i, avui mateix, la falta de respecte que vostè te per mí, i com no son aquests els exemples que's deuen donar als fills, m'he proposat que això no passi avant i no hi passarà, li juro.

RAMÓN (*Sortint i detenint-se al fons.*) Don Evarist; hi ha unes senyores que van vestides com de monjes que diuen que venen a buscar a la senyoreta per a durla al col·legi.

- CLIM. ¿A mí?
- JULIA (*Abrassant-se a ella.*) ¿La meva filla?
- EVAR. Està bé. Que esperin; al moment surto.
- CARL (*En quant això, dec aprobar-ho. Aquesta noia no deu presenciar aquets disgustos.*)
- JULIA (*Abrassant a Climentina.*) ¡Filla meva del meu cor! (*A Evarist.*) Ni vostè ni ningú serà capàs de separar-me de la meva filla, del meu consol, de la meva única i última esperança en aquesta vida!
- REMEI (*Sostenint-se amb Soldevila.*) Aï! No sé el que'm passa. Aquest home 'm descompon, em mata. (*Evarist vol arrencar la seva filla dels brassos de Julia*)
- JULIA ¡Oh, no! No! ¡Ten compassió del meu sufriment! Faré tot el que tú vulguis, aniré a on me portis. Em conformo a executar tot quant disposis. Però no separis de mí la meva filla, si no vols que la pena i les llàgrimes possin terme a la meva trista vida.
- CLIM. (*Caient als peus d' Evarist.*) Papà! ¡Papà meu, jo t'ho demano agenollada, deixa'm quedar amb la mamà, amb tú, amb tots dos!
- RAMÓN (*Sortint.*) La berlina està a punt. Dins de poc arribarà la conductora a disposició de donya Remei.
- EVAR. (*A Cinteta.*) Agafa a Climentina i dula a n'aquelles senyores que l' esperen.
- JULIA Oh! No! No! ¡Ningú l' arrencarà dels meus brassos sense arrencar-me avans la vida!
- REMEI (*Plorant.*) ¡Quina infamia! Ah! ¡Cor de bronze!
- CARL. ¡Evarist, per Déu!
- CINT. Senyoret!...
- RAMÓN Però, don Evarist...
- SOLD. (*D' aquesta feta, arreplego una afecció al fetje. No hi ha remei.*)
- EVAR. ¡Callèu tots! Prou! ¡Que no senti a ningú! Soc l' amo aquí. Soc l' únic que dec i puc aixecar la veu, i'l que jo disposi serà executat al peu de la lletra. (*Arrenca a Climentina dels brassos de sa mare, la entrega a Cinteta i la porta cap a fora.*) Té, entrega-la a qui acabo d' ordenar-te.

JULIA Ah! (*Dona un crit i cau desmaiada als brassos de donya Remei. Climentina des de dins dona un crit.*)

CLIM. ¡Ai, la meva mamà! Mamà! Mamaita!

CARL. Oh! Germà Senyora! Això no pot seguir. Aquí hi ha un infern. Hi ha més que un infern.

REMEI Sí; hi ha un gendre.

EVAR. S'equivoca, senyora. ¡Hi ha una mare massa enamorada de la seva filla! Hi ha una mala sogra!

FÍ DE L'ACTE SEGÓN

ACTE TERCER

—
La mateixa decoració
—

ESCENA PRIMERA

RAMÓN i CINTETA

- CINT. (*Arreglant els mobles.*) ¡Ai, Déu meul.. i quin tripijoc! ¡Tot està desarreglat!
- RAMÓN (*Traient el cap per la porta del fons.*) Cinteta!
- CINT. (*Seguint l'arreglo.*) ¿Què hi ha?
- RAMÓN (*Senyalant la porta de l'esquerra.*) ¿Encara son aquí?
- CINT. Sí; encara hi son.
- RAMÓN (*Entrant.*) M'agradaria saber el que tinc de dir al carreter. S'impacienta d'un modo.
- CINT. ¿I què se te'n dona a tú?
- RAMÓN ¿A mí..? res! Però'l *Grabat* diu que ja fa tres hores que s'espera i renega com un oriol, i m'ha preguntat si jo sabia...
- CINT. Doncs ves al hospital a buscar desfiles, perquè jo tampoc sé res. No més sé que la senyoreta donya Julia ha sortit, i que ha plantat en sec a Don Evarist. Ehl ¿què tal?

RAMÓN Això ja ho sé. I també sé que amb tot el salero del món li ha dit: — ¿Vols que't segueixi? ¡Doncs no ho conseguiràs! Servidora de vostè. . . i l'ha plantat més depressa que no's planta una aufàbrega.

CINT. ¿I don Evarist ha callat?

RAMÓN ¡Com un mort!

CINT. Doncs jo en el seu lloc ja ho hauria vist. Oh! si jo fos mascle en compte d'haver nascut femella.

RAMÓN Brr..! ¿què hauries fet?

CINT. ¡Li hauria fet veure el què val un marit! Els drets que té sobre la seva dòna.

RAMÓN Bé, beuràs, tornem a lo que deie'm avans. ¿Creus tú, sent cert, que si la senyoreta ja se n'ha anat nosaltres no'ns en anirèm?

CINT. No: perquè'l senyor ha tornat i no sab que la senyora ja torna a ser aquí. Are té una confèrença amb el seu germà don Carles, i sembla que no ha perdut pas les esperances de que donya Julia retorni a aquesta casa.

(Evarist apareix i escolta.)

RAMÓN ¿Què vols que't digui? Aquest matrimoni, no serà mai ditxós!

CINT. Ah! Bé; això també és veritat.

RAMÓN ¡I no ho té de ser; criatural Mira, desenganya't, per mí, mentres les mares de les dònes que's casen siguen les sogres del marit de la filla, no hi haurà tranquil·litat en cap matrimoni.

CINT. I com que això es impossible.

RAMÓN *Ecolo-quà:* per ço no n'hi haurà mai en cap casa.

CINT. Doncs t'equivoques.

RAMÓN ¿Per què?

CINT. Perquè jo he vist moltes sogres que fins estimen molt al gendre.

RAMÓN Ah, que poques.

CINT. I viuen bé amb ell i sa filla.

RAMÓN Ah! ¡Qué poques!

CINT. I estàn a partir un pinyó...

RAMÓN Doncs aquí quasi bé ja estem a partir pinyes.

CINT. No t'enyanyo, home, n'hi ha.

RAMÓN Ah! ¡Qué poques!

CINT. Mira, jo n'he conegut una que's deia Donya O.

RAMÓN Prou: jo també he vist una gosseta de sis potes, que la ensenyaven per un ral a la plaça de Catalunya quan encara hi havian muralles.

CINT. Bé, vaja, ja tornèm amb estirabots.

RAMÓN No hi ha estirabots que valguin, dòna. ¿Què no ho veus tú mateixa que quan una mare estima massa la seva filla's posa gelosa de que'l carinyo que's creu que va posant a n'al seu marit, li roba an ella? ¿Qué no ho veus com donya Remei sempre està aquí *nyic, nyac*, com la cansó del enfadós no més per veure de enemistar al senyoret amb la senyoreta? Res, vaja; dessenganya't, jo no nego que hi hagi mares que estimant molt a la seva filla, també estimin al gendre, perque també hi ha liliputienses i peixos que diuen *papà*, però n'hi ha tant poques que jo quan en trovés una, m'arreglaría una barraca i un piano de manubri, li guardaría an ella a dintre, i posaría a fora un lletrero, que dignés: — «Aquí s'ensenyen una sogra que viu bé amb la seva filla i el seu gendre, i un gat i una rata, que menjen en un mateix plat. *Entrada general treinta céntimos. Soldados y niños de la guarnición, un real.*»

CINT. Ah! ah! (*Rient fort.*)

RAMÓN ¡I si es així, dòna!

CINT. Anem, vés que tens tota la gracia del món.

RAMÓN Ah! I que això que ara t'he dit, no soc jo sol que ho opino. Jo per pensar amb tanta sabiduría no tinc prou esquena encara.

CINT. Cap, vols dir.

RAMÓN No, no; esquena, esquena. Perque ara la sabiduría ja no es als caps, es a les esquenes.

CINT. Fill, si no t'expliques més clar.

RAMÓN Tú sabs que jo sò'l queestic encarregat d'endressar l'escriptori del quarto del senyoret, i que cada dia tinc d'arrancar un full d'aquell calendari que'n diu americà, perque don Evarist sàpiga a quants estèm del més...

CINT. Ah! Ja t'entenc ara.

RAMÓN Doncs bé, a l'esquena del full de cada dia, s'hi troven uns acudits, uns versos .. unes màximes que jo no he vist res més salat al món.

CINT. Ah! ¿I tú ho llegeixes?

RAMÓN ¡Què si jo ho llegeixo, dius! ¡No llegeixo pas res més! ¿Què't penses que faré com el senyoret, que per llibrería té un armari gran plè de llibres que li volta tota la sala? Càl Res d'això. Jo per llibrería no més tinc una sombreroera vella plena d'esquenes de calendari, que no has vist res més instructiu en tota ta vida. Allí hi ha de tot. Son unes esquenes que no hi ha assumpte al món que elles no'n tractin.

CINT. Vetaquí perque deuen dir que fa tant sabi tirar-s'ho tot a l'esquena.

RAMÓN I es clar que ho diuen per ço. Mira: ara aquí mateix ho veuràs. Ara està passant aquest trastorn aquí casa per causa de donya Remei, o donya Ruibarbo que's una sogra. Doncs bé, aquí tens l'esquena del dia d'ahir que sembla feta per dar un concell a don Evarist.

CINT. Veiam: llegeix-la.

RAMÓN *Casose ha poco Narciso
y dice, riendo sin tasa,
que casándose, su casa
se ha convertido en paraiso.
Y aseguran que no miente
cuantos a su casan van,
porque ella es Eva, él Adan
i la suegra la serpiente.*

CINT. Ah! Ah!

RAMÓN Eh? ¿Què tal?

CINT. Calla, el senyoret.

RAMÓN Doncs, amaguem-nos l'esquena.

ESCENA II

CARLES, EVARIST, RAMÓN i CINTETA

EVAR. Cinteta.

CINT. (*Baix a Ramón.*) (Ah! ¡Don Evarist! ¡Si'ns hagués sentit!)

EVAR. ¡Bé... molt bé! ¿Es a dir que us permetèu comentarís sobre'l que ha passat aquí?

CINT. Nosaltres?..

EVAR. Prou!.. Aneu-s'en, us despedeixo a tots dos.

RAMÓN ¡Però, don Evarist!..

EVAR. ¡No escolto res!

RAMÓN (*Baix a Cinteta, anant-se'n.*) ¡Quin gènit més brutall!

CINT. Anirem a trobar a donya Julia i ella se'ns endurà.

RAMÓN. ¡Sí: ella's més bona! (*Se'n van.*)

ESCENA III

CARLES, EVARIST, *després* JULIA

CARL. Bé. ¿Nos és veritat que no serà formal aquest despido? Serà sols una llissó que 'ls hauràs volgut donar, perque d'aquí en avant tinguen cuidado en descapdellar la llengua.

EVAR. No: he obrat amb tot coneixement de causa, i els despedeixo. Vull que a casa meva tothom em respecti, i per altre part vull fer taula rasa; es a dir: vull mudar tot el servei. En el cas en que'm trovo, no dec conservar al meu costat, a ningú dels que han presenciats certs disgustos: Tots ells senten gran afecció per la Julia, i estaria rodejat de gent que'm miraria de reüll.

- CARL. ¿Es a dir que persisteixes en la teva pretensió? Jo'm pensaba que t'havia fet entendre la raó.
- EVAR. De cap manera. ¿Ella ha volgut l'escàndol? Doncs que'n sufregi les conseqüències ¿Còm es possible tolerar la manera i'l modo com ha sortit d'aquesta casa? Tú mateix t'has convenut, al veurèu, de que res conseguiries fen-li reflexions, ni aconsellant-la.
- CARL. Ja tú compendràs que en el primer moment, no se'n fa cas de les reflexions. Espera que la marejada mimbi. Deixa que passi la primera impressió, i estic persuadit que tot s'arreglarà.
- EVAR. No hi pensis. La costum, la seva manera de ser, la intervenció de donya Remei, ho dificultaràn. Però la llei, el dret i la moral. . tot m'afavoreix i no vull que la Julia es burli de mí. Si es precis acudiré als tribunals i ella tindrà de sucumbir.
- CARL. Calma't, home, calma't. Mira, ella ja vé... Ja sabs que justament un assumpte important m'obligava a sortir; acompanya'm, i així evitarem una explicació, que podria ser causa d'un nou disgust.
- EVAR. Acompanyar-te, jo?.. ¡No ho pensis! Em quedo; es pensaria que la temo i que fujo d'elia.
- CARL. Tingues moderació, per lo menys.
- EVAR. Pots anarte'n tranquil.
- CARL. Adéu. (A Julia.) Fins a després, Julia.
(Julia que s'haurà sentat en un silló de la dreta s'inclina per saludar-lo però sense repondre-li.)

ESCENA IV

JULIA i EVARIST

- EVAR. (Després d'una petita pausa.) I doncs, ¿per fi t'has decidit a tornar a casa del teu marit?
- JULIA Ja ho veus.
- EVAR. Efectivament ho veig; però com habies decla-

rat al meu germà que voltes viure separada i apartada de mí... lliure, independent i sola.

JULIA He canbiat de modo de pensar. Com les pobres dònnes son tan debils, el nostre pensament varia a cada instant.

EVAR. Ah! Això ja es altre cosa... i es de bon auguri. Cregues que m'alegro de que a la fi hagus comprès la raó, i m'evitis aixís donar un pas, que hauría sigut molt trist i vergonyós per tú.

JULIA ¿Un pas vergonyós? ¿La intervenció de l'autoritat tal vegada?

EVAR. Sí... La intervenció d'algun agent de policia, que hauría obrat d'acort amb una ordre governativa.

JULIA Sí; ja sé que pots usar i abusar dels teus drets; el meu advocat m'ho ha manifestat.

EVAR. ¿El teu advocat?

JULIA Sí; he anat a consultar-lo. (*S' alsa.*) Ara estic enterada el mateix que tú; conec les lleis que's refereixen al matrimoni.

(*Ensenya un llibre que haurà deixat sobre la taula.*)

EVAR. Ah! ¡Et dono la enborabona!

JULIA Sé que no tinc el dret d'abandonar el que vos-tès en diuen el domicili couyugal. Sería precís que, per la teva part, hi hagués algún motiu especial que hagüeses fet us de la forsa bruta, el que encara desgraciadament, no ha succeït, i, més no crec que arribi a succeïr, per la bona educació que va dar-te la teva familia i perque et considero amb dignitat i judici. També hi hauría causa agravant si haguesses comès un altre crim en el mateix domicili, que és sagrat per a tots dos, però encara que s'hagués realitzat sempre hi ha medi de inventar una historia més o menys verosímil; provant el contrari de la realitat.

EVAR. Veig que estàs perfectament enterada. Però tinc la satisfacció de dir-te, que, apesar de la vostra delació i la vostra imprudencia, l'amic Graner està ja fora de perill i amparat a casa'l consul sot el pabelló Dinamarquès. Per el qual

crec que tú participaràs de la meva alegria.
¿No es cert?

JULIA Oh! Burla't, burla't de mí. Estàs content al veure que'm domines, que'm tens lligada amb una cadena que tots els meus esforços no podran rompre i que m'uneix a tú per tota la vida. Oh! No riguis, no mostris la satisfacció que tens, no! ¿Creus per ventura que he tornat an aquí per seguir tenint una vida de penes i amargures continues?

EVAR. Ah! A la fi t'expliques amb tota claretat.

JULIA Sí: mal espòs. Ja no seré més una joguina de la que tú n'estàs ja cansat. Seré la teva dòna, igual a tú. ¿Ho sents? Em considero igual a tú.

EVAR. Res tinc que dir-hi.

JULIA Ja no més rei absolut, ja no més víctima i butxí. De tots dos es el poder. A tots dos pertoca la autoritat per iguals parts.

EVAR. Aixó serà'l ja veurèm més tart.

JULIA Oh! ¡Jo t'ho afirmo! T'ho juro...

EVAR. Doncs en proba de'l que't dic jo persisteixo en la meva idea de deixar Barcelona; per lo tant, prepara't per a acompanyar-me.

JULIA Sí; t'acompanyaré.

EVAR. ¿No deies que no faries res de lo que jo manés?

JULIA Acompanyar te, no t'obeeixo a tú, sinó a la llei (*Senyalant el llibre.*) que obliga a la muller a seguir al seu marit allà aont ell tingui a bé portar-la. Per això es que t'acompanyaré.

EVAR. Estiguis doncs apunt, perque dintre d'un'hora marxarem.

JULIA ¿Dins una hora? No. Això no es possible. Tinc necessitat d'uns quants dies de temps per a fer els preparatius indispensables.

EVAR. Doncs jo no't concedeixo més que un'hora.

JULIA En aquest cas, hauràs d'emplear la violencia.

EVAR. No m'hi obliguis.

JULIA No? Doncs ja serà més tart perque tinc de dir-te que no, quan arribi aquest cas, jo no me'n aniré pas sola amb tú.

EVAR. ¿Qué no vindràs sola?

JULIA No!

ÈVAR. ¿I quins seràn llavors els companys de viatge, que'm proporcionaràs?

JULIA Tots aquells que la llei no esclueix de tenir-los al meu costat. (*Mirant-lo amb certa insolència.*) I'l que la llei no'm proibeix, tú ja ho deus saber de sobres.

ÈVAR. (*Ja fora de sí, però contenint-se amb pena.*) Sí! Però... Dignes qui son.

JULIA En primer lloc la meva mamà. La meva mamà que tant m'estima, i de qual companyia no'm vull privar. La meva salut delicada exigeix que estigui al meu costat mentres els seus cuidados em vulguin ser concedits per ella.

ÈVAR. ¿Es dir doncs, que... donya Remei?

JULIA En segon lloc, la meva... la nostra filla.

ÈVAR. ¿La Climentina?

JULIA Ja l'he treta del col·legi. Jo sola vull ser la institutriu de la meva filla, i ningú, ningú en el món té dret a oposar-se a lo que tant justament reclamo. No hi ha cap llei ni cap poder sobre la terra que pugui obligar-me a entregar l'educació de la meva filla a mans mercenaries.

ÈVAR. (*Furiós.*) Julia! Julia!

JULIA En tercer lloc, vindrà amb mí en Ramón i la Cinteta.

ÈVAR. ¡Els he despedit!

JULIA Sense cap motiu. Ets injust i violent, i son defectes dels que de us corretgir-te.

ÈVAR. (*Fora de sí.*) No es possible el que acabes de dir. (*Dominant-se.*) Tot això ho has dit per a mortificar-me i per a conseguir que'n mig de la meva exaltació, m'oblidés de'l que'm dec a mí mateix. Tú mateixa ho has confessat, i jo no ho he posat en oblit.

JULIA T'equivoques. Tot es farà del mateix modo que t'he indicat. Mira! (*Obra la porta del fons, i donya Remei, Climentina, Cinteta, Ramón i Soldevila, estàn agrupats darrera de la porta.*) Entri, mamà. Acosta't, filla meva. Vinguin, vinguin tots.

ESCENA V

EVARIST, JULIA, DONYA REMEI, CLIMENTINA
i SOLDEVILA

EVAR. (*Que s'ha quedat mut d'sorpresa i s'ha adelantat sobre l'escena.*) ¡Oh, això és ja massa! Es precis posar les coses al seu lloc i al seu verdader estat. Jo terminaré les teves bravates. (*Posant-se al davant de tots.*) M'alegro molt de veure'ls i'ls dono la benvinguda. (*A Soldevila.*) Senyor Soldevila, cregui que no'm figurava tenir el gust de tornar a saludar lo. (*Li allarga la mà i li apreta fortament.*) Ja sab que se l'estima i que ara li demostro de tot cor.

SOLD (*Fent ganyotes per el molt mal que li ha fet.*) Don Evarist, es la senyora donya Remei la que m'ha compromès. Es donya Julia... que...

EVAR. No, sí, sí, sí... Donya Remei i donya Julia, i la noia i'l servei, i si convé fins el veinat i tot, per que aquí a casa meva, aont jo m'hi feia la il·lusió de creure que n'era l'amo, veig que se m'hi considera potser menys que al ultim criat, i ara vull canviar d'objectiu i acabar-ho tot d'una vegada. Ja veuràn. Vaig a satisfer-los. Vostès hauràn triunfat. Vostès quedaràn lliures i àrbitres i duenyos d'aquesta casa. Però guardin que no ho plorin amb llàgrimes amargues tota la vida. Guardin que no facin com el pobre canariet de la meva filla, que per haver-li deixat oberta la porta de la gavia, no va saber-se que fer de la llibertat que'l matava, i volant va venir a demanar hospitalitat en aquesta casa ont ara canta. Guardint-se'n, perquè quan vostès tornaràn a la gavia d'aquesta casa, facil es que la trovin deserta, sense grà, sens aigua, sens aussili, sens res més que la soletat aterradora

que vostès s'hauràn procurat amb l'acte que acaban de realitzar ara. No, no, no; ni una paraula més, senyora. (*A Julia.*) Senyor Soldevila, tant gust en haver tingut l'honor de coneixe'l. Senyora donya Remei, als peus de vostè. Adéu, Julia .. Vés si al menys n'arranquem de tot això, que tú siguis una bona mare per la teva filla, i, si ho fas, Déu et perdoni el mal, que sense voler, hauràs fet a tots en aquesta vida. Déu t'ho perdoni. Adéu. (*Se'n va.*)

ESCENA VI

Els mateixos, menys EVARIST

- SOLD. (¡Encara que no tornis mai mes!) (*Dolent-se de la mà.*)
- CLIM. Oh! ¡No m'ha dit res! ¡Ja ho veus com se n'ha anat enfadat!
- JULIA Oh! Sí, sí; ¿ha vist, mamà?
- SOLD. A mí m'ha deixat la ma inútil.
- REMEI Del mal el menys. Jo esperaba algún altra cosa. Però aném amb cuidado perque se n'ha anat treient foc pe'ls caixals.
- SOLD. Pe'ls caixals i per les dents. Tot el teclat li espurnejaba. Però... digui'm, *madame*; jo he vingut amb vostè, més sens que vostè se m'expliqués i desitjaría coneixe'l motiu que l'ha obligada a fer-me venir.
- REMEI Després ho sabrà tot. (*A Julia.*) No dec enganyar-te, filla meva; però he passat una por cervical; creguis que quan m'has dit que tornaves a n'aquesta casa, la meva inquietut ha sigut gran. Però ara et felicito; has tingut un bon pensament, una d'aquelles idees que's pot dir que son magnífiques i sobretot contundents.
- JULIA No cantèm victoria, mamà; ¿quí sab?
- REMEI Bah!... Ja ha passat el Terrafrèmol, es un home

que està ja dominat. Et repeteixo que has tingut un gran pensament; li deus haber dit els teus projectes, ¿no es cert?

JULIA Oh! sí.

REMEI ¿I ell, còm ho ha pres?

JULIA No ha contestat rés.

REMEI Eh! ¿què tal? Quant jo't dic que es home a l'aigua. ¿Còm un pollet, eh?

SOLD. Sembla que sí. (Ja's tornarà gall.)

REMEI ¿Tú desitges senparar-te d'ell. veritat?

CLIM. Oh! Mamà! ¿Separar-te tú del meu papà?

REMEI Silenci, tú. Quan parla la mamà les noies callen. Si ho creus convenient separar-te'n, creume; però si sense anarte'n d'aquesta casa pots ser senyora i mestresa i fer tot quant t'acomodi, allavores jo, la teva mare, t'aconcello que't quedis. La única cosa desagradable per una dòna casada, es que no pugui manar i tingui que abaixar el cap als capritxos del seu marit. ¿No es veritat, senyor Soldevila?

SOLD. Sí, sí, sí; em sembla molt bé, *madame*, com també em sembla a *mervell*, perfectíssimament tot el que diu la seva filla donya Julia; però a la vegada, sinó fos desagradar-les em permetiría fer-los alguna petita observació *tout a faire* pertinenta. Saben?

JULIA L'escoltem amb molt gust.

REMEI Digui, digui, ja pot dir, senyor Soldevila.

SOLD. Jo soc, com vostès no ignoren, primer premi del Conservatori de Paris. *Je montre sir ma puatrin la cruà de la legió d'honneur. Ecomme vous savé bien*, jo vaig guanyar-lo per haber recorregut el teclat del piano davant de la Emperatriu Eugenia. Mes revessos de fortuna, junt amb la caiguda de l'*Ampereur* em van portar a Espanya a guanyar-me la subsistans donant llissons de piano a *mademoiselles* de distingides families de Barcelona. Una d'elles es la de vostès, *mesdames* i es aquesta una llissó que jo desitjo molt conservar, de *tout mon cœur aujourd'hi* les llissons de piano estan pe'ls nuvols, *madame*, perque els pianos de

manubri ens han aterrat, totes les famílies en compren, i roda que rodaràs .. no hi ha que dar-li volta, em trovo en el cas de dir-lis francament que'l sé *tout a vous* pot portar-me a que don Evarist em retiri la seva benevolència, i jo perdi aquesta lliçoneta de *mademoiselle* Climentina. *Par cette reçon*, senyores, si vostès no tenen la bondat d'assegurar-me la lliçoneta de la que és respectivament neta i filla de vostès, *malgré* el gran apreci que jo'ls porto, em veuré en la precisió de no poder ser més, *le vale, l'ecuyé, le serviteur*, el caballer de vostès.

JULIA Jo li asseguro, senyor Soldevila, que reconeguda als favors de vostè, vostè serà sempre'l professor de piano de la meva Climentina.

CLIM. Molt ben respost, mamà.

REMEI Doncs jo més, jo li asseguro que si un dia no pogués donar lliçó a la Climentina, me la donaria a mí en premi dels serveis que vostè ens ha prestat tan amablement.

SOLD. Ah! Allavores facin de mí el que vulguin. *Commandé mesdames*.

REMEI Doncs vingui amb mí desseguida.

SOLD. *Allons*.

CLIM. *Abuelita*, miri: aquí vé'l tiet.

ESCENA VII

Els mateixos i CARLES

CARL. (*Surt per el foro i figurant parlar amb algú que s'ha quedat dins.*) Facim l'obsequi de mortificar-se un moment. (*A Julia.*) Julia, desitjaria dir-te quatre paraules... però en secret.

JULIA ¿A mí?

CARL. Sí, a tú... ¿No vols escoltar-me?

JULIA I ¿no podríes dir-m'ho en presència de la meva mamà i dels que estàn aquí presents?

CARL. No... dec parlar-te, com ja t'he dit, a soles.

REMEI Diguin-t'ho amb tota llibertat i sense testimonis .. justament a mí no m'agrada posar-me en el que no'm demanen.

JULIA Mamà!

REMEI ¡Ja me'n vaig! Vina amb mí, Climentina. I vos-tè, senyor Soldevila, ja tindrà l'amabilitat de no separar-se de mí.

SOLD. Ja ho sab, senyora.

REMEI Anem.

CLIM. Anem, *abuelita*. (*Se'n van els tres.*)

ESCENA VIII

JULIA, CARLES, *aviat* INSPECTOR

CARL. Ja saps, Julia, l'interés que sempre he sentit per tú. Desitjo evitar-te un disgust, vull deturar l'escàndol que aquí's prepara, i tal volta, impedir una desgracia.

JULIA T'escolto, parla.

CARL. El teu marit ha acudit a les autoritats.

JULIA ¿Què dius?

CARL. No t'acaloris. No es contra tú, però sí contra aquelles persones que't rodejen i en les quals tú deposites tota la teva confiança.

JULIA Acaba... explica't.

CARL. Doncs, bé... L'Evarist ha cregut convenient amparar-se de la llei.

JULIA (*Turbada.*) No acabo de comprendre.

CARL. Julia Aquí dins hi ha un inspector de policia, cridat pel teu marit.

JULIA ¿Un inspector de policia?

CARL. I deurà venir amb delegació de la autoritat superior; però com es conegut, o per millor dir, amic meu, m'ha permès que jo't parlés ¡i't preparés.

JULIA (*Temerosa.*) ¿I per què no entra aquí? Es a dir doncs que'l teu germà .. el meu marit.. ahl es

capàs de tot. No tenia necessitat de tants preparatius. ¿I a on es el tal delegat?

CARL. Està esperant en el saló.

JULIA Doncs bé; que vingui, que entri.

CARL. *(Anant a la porta per a buscar l'inspector.)* Pot fer l'obsequi de passar endavant.

(L'inspector entra i's queda al costat esquerra. Va vestit de paisà i amb la mangala.)

INSP. *(Saludant.)* Senyora!

CARL. *(Baix a Julia.)* No resisteixis, Julia i evita un escandol

INSP. El que li aconsella el seu cunyat es ben cert, senyora. Don Evarist ha reclamat l'apoió de l'autoritat civil, i com que gent forastera i extranya s'han introduit a casa seva i la frecuent i fins s'hi han instalat a despit seu...

JULIA ¿Sab vostè quina es aquesta gent forastera i extranya, segons l'indicació del meu marit? En primer lloc, la meva propia mare.

INSP. No ho ignoro, senyora.

JULIA En segon lloc, els meus criats que'm serveixen amb carinyo i bona voluntat i dels qualsestic molt satisfeta.

INSP. Perfertament; però no son de l'agrado del marit de vostè i'ls seus drets son inqüestionables.

JULIA ¿I'ls meus? ¿Què no'n tinc cap? ¿Què no li ha parlat de la meva filla que vol treure del costat meu, de la qual me vol separar?

INSP. També ho ha dit.

JULIA ¿I seria possible que vostè apoies i protegís tal acte de tiranía que'm martiritza i'm mata? ¿Es possible que la llei..?

INSP. Es la meva obligació, senyora. *(Pausa.)*

JULIA. ¿I quan tindrà lloc aquesta exigeneia?

INSP. Avui mateix.

CARL. Però ten present que aquest senyor vé en tò conciliador d'amic.

JULIA Oh! Conec els teus sants i bons intens i la grandesa del teu cor, i jo t'asseguro, Carles, que ningú en el mon t'aprecia tant com jo. Però el que tú pretens per a més endavant, es impossi-

ble. Ja tú te'n convenseràs. Amb tota l'ànima li dono les gràcies per el pas que ha donat en obsequi a la nostra família. Tots els desitjos del meu marit es compliran, absolutament tots. La meva mamà deixarà aquesta casa dintre d'unes quantes hores. Despediré el meu servei. No m'oposa res de cap modo a que'l meu marit disposi de la nostra filla del modo que millor li sembli i per tot això no serà necessària, ni precisa, la intervenció oficial de vostè.

CARL. ¿Què tens, Julia? Tú sofreixes... et sens malalta.

JULIA Jo? ¡Oh; no! La calor que fa es la que altera les meves faccions, per lo demés em sento bé, molt bé.

CARL. Tot ho comprenc; l'esfors que fas es dolorós, terrible; però cregues que després del mal temps tornarà la bonansa.

JULIA Sí; aixís ho espero.

CARL. Vaja, tranquilitza't i'l senyor i jo't deixarèm per a que puguis plorar un instant i així t'aconso- laràs. Adéu, Julia. Adéu, germana meva.

JULIA (*Prenent-li la mà i apretant-la amb carinyo.*) Adéu Carles. Adéu, i cregues que t'estimo de tot cor.

CARL. (*Besant-li la mà.*) Ho crec... ho crec... (¡Pobre Julia!) Res. Adéu.

INSP. Seuyora!

(*Carles t l'Inspector se'n van per la porta de la dreta.*)

ESCENA IX

JULIA

Oh! ¡Déu meu! ¡Déu meu! Això no pot resistir-se. Aquesta lluita de sentiments que dintre del meu cor combaten, em posan, encara que jo no vulgui, avocada a la gola d'un abisme. Valor. Ha arribat ja l'hora suprema. Oh! Sí; ja he

pensat bé, ja. No tinc de desdir me. Més, ail ¿I la meva probreta filla? No! No vull que ella pugui pensar que m'he l lensat en brassos del meu determini, olvidant-me d'ella. ¡Pobre àngel meu! Sí, vull deixar-li una carta. Aixís, ja que no'm tindrà per aixugar-li les seves llàgrimes, tindrà al menys un recort de la seva desdixada mare. ¿El recado d'escriure, on el tinc? ¿A ont el vaig posar? ¡Ara no'm recordo! Ah! Sí, en el meu tocador. Hi vaig i torno. (*Se'n và.*)

ESCENA X

CLIMENTINA

Ai! Ai! ¿I la mamà? Ah! Ja la veig; es al seu quarto que escriu. Bah! El que faré serà, mentres torna, posaré una fulleta d'escarola an el meu canariet que, pobrissó, ja fa una pila de temps que la seva Climentina no li ha fet cap festa. (*Pren la fulla d'escarola, và a la gavia i la coloca i arregla, mentres va parlant.*) Ah! Ail Pobret! I com salta, i'm mira i aixampla les ales com per donar-me les gracies per lo que vinc a fer per ell. Tit! Titit! Titit! Anem, vaja, té. ¿Està bé així? ¡Què mono! ¡Què bonic es quan s'esplaia i bat les ales creient que se l'estima i's fan coses per ell. ¡Ai, Senyor! Jo, amb tot i ser una nena no més de catorze anys, devegades penso:—¡Ai, Senyor! El pobre canariet que vam agafar-lo i tancar-lo en aquesta gabia, re-fila i salta i canta i surt de tino per a donar-nos les gracies per tan poqueta cosa com fem per ell, i la mamà i la *abuelita*, veient que'l pobret papà treballa nit i dia per regalar-los vestits an elles i fer-me anar bonica a mi, sempre'l fan enfadar i'l renyen. I ben mirat, d'això la *abuelita* es la que'n té la culpa. (*Al canari.*) Sí, sí; l'*abuelita* es la que'n té la culpa, per què'l papà

i la mamà no renyiríen mai! Ella es la que sempre està a la orella de la mamà fent-li xiu xiu, dient-li que si això, si allò, si allò altre, i es clar els posa recelosos i després venen les disputes i després tot ho pago jo que si vaig a fer-los un petonet me 'l reben i tornen amb una fredor que semblen els que fem a les senyores que venen a visitar-nos quan se despedeixen. ¿Què tal, petit? ¿Ja has begut? Ai! Ai! ¿Què té aquesta bestioleta? ¡Espolsa les ales! S'estarrufa! Ai! Ai! Pobret! Si, ara veig que no tens escayola Ramón! Cinteta! (*Anant-los a cridar al fons.*)

ESCENA XI

CLIMENTINA, RAMÓN i CINTETA

RAMÓN Mira; justament ens crida.

CINT. Ai! Ai! ¿Ens crida, senyoreta?

CLIM. Sí; perquè un de vosaltres dos, el qui primer pugui, m'ha d'anar a comprar escayoia desseguida.

RAMÓN No podem; perquè justament nosaltres ara venim...

CLIM. Bé; ja veurèu, la escayola primer, perquè es es més urgent que 'l vostre...

CINT. No ho crec.

RAMÓN El nostre es per salvar la vida al seu papà i a la seva mamà.

CINT. I fins a la seva *abuelita* i tot, si massa 'ns apura.

CLIM. ¿Què dièu ara?

RAMÓN Res. Que en el moment que anavem a parar la taula, vé vostè i diu que no vol dinar a taula perquè vol dinar amb la seva mamà aquí.

CINT. I de seguit vé el seu papà, s'asseu...

RAMÓN I en conte de pendre sopa... pregunta:—¿I la Climentina?

CINT. I nosaltres li dihem que vostè era aquí a la sala, que hi havia vingut per a dinar amb la seva mamà.

RAMÓN Allavors ell, que ja havia tret el tobolló de la argolla, el rebat a terra.

CINT. Jo'l cullo...

RAMÓN Sí; aquesta l'ha cullit desseguida. Comensa a dibuixar amb el cantell del manec, casetes i més casetes demunt de les estoballes. Jo allavors veient-lo tan frenetic:—¿Qué no dina, senyoret?—li he dit.

CINT. I ell: — No! — ha cridat.

RAMÓN I anant-se'n cap al seu quarto, se n'hi ha entrat i ha tancat la porta de una revolada.

CINT. Aixís que'l seu papà s'ha hagut tancat al seu quarto, jo m'he posat a mirar pe'l forat del pany.

RAMÓN I jo a escoltar per la escletxa que fa la porta.

CINT. I el primer que ha fet ha sigut preparar paper i sobres per a escriure cartes.

RAMÓN I tot fent-ho, deia: — Sí, sí; tinc de pensar en el porvenir de la meva pobreta Climentina.

CINT. I anava escrivint, i mentrestant, jo veia com cada punt s'aixugava les llàgrimes que li anaven caient cara avall.

RAMÓN I de'n quant en quant, enraonant sol, com diu que fan els bojos, deia: — Sí; acabem les cartes; en estant llestes, aniré a comprar el passatge per a Buenos Aires i tot s'haurà acabat.

CLIM. Oh! ¿Què dius ara?

CINT: Esperí; ja li havém dit que per ara no hi ha cap perill.

RAMÓN El passatge no'l podrà anar a comprar; jo he tancat la porta de la escala dant dues voltes a la clau; la he treta (*Mostrant-la.*) del pany; jo la tinc i no podrà sortir fins que ho vulguem nosaltres.

CLIM. Oh! Sí, sí; teniu raó; això té d'acabar-se. ¿A on es ara'l tiet?

CINT. Ha sortit de casa.

RAMÓN Ha dit que tornaria aquí amb un metge amic, que vol que vegi per quina causa la pobreta mamà de vostè està tan delicada.

CLIM. ¿Per quina causa? ¿Per quina causa? ¿Qué no la veu ell? ¿Qué no la veieu vosaltres? Per causa de la *abuelita* que amb el seu mal gènit i la seva gelosia no ha parat fins que al últim ha fet talment un infern d'aquesta casa.

CLIM. Oh! Sí; jo ho arreglaré; jo us asseguro que la *abuelita* avui sortirà d'aquí i anant-se'n ella tornaran el repòs i la tranquil·litat que'ns falten. Aneu, deixeu-me fer i vosaltres no feu res més que cumplir exactament les ordres que jo us dongui.

CINT. Ja les pot dar tot seguit.

RAMÓN Espliquis, senyoreta.

CLIM. Son dues i molt senzilles. La primera es que si'l papà vol sortir de casa, em cridèu al acte per a jo poder deturar-lo; i la segona es que aixís que arribi'l tiet marí, li expliqueu punt per punt tot el que avui a l'hora de dinar ha passat aquí casa.

CINT. Està bé.

RAMÓN Descansi, que complirèu el que'ns ha dit vostè, al peu de la lletra. (*Se'n van els dos.*)

ESCENA XII

CLIMENTINA, *aviat* JULIA

CLIM. Oh! Tot ho comprenc ara. ¡Pobre papà! ¡Pobre mamà del meu cor! Sí; pobre mamà també, per que mentres el papà està fent el que m'acaben de dir ara, la mamà allí dins del seu quarto també s'aixuga llàgrimes, també escriu ja fa molta estona, i també, com el meu pobre papà, ha pres un determini terrible. Sí? Doncs ara a mí m'ha acudit una idea que, si'm surt bé,

aquest cas que havia de ser la nostra desgracia, serà la nostra sort. Ah! La mamà. Preparem-nos i vejam si sé portar-me com una senyora de verdader enteniment.

JULIA Ail! Ail! ¿Tú aquí, Climentina.

CLIM. Sí; jo, jo que amb tot i ser uns pobreta noia de tants pocs anys, he pensat resoltament venir a dir-te que avui s'ha d'acabar l'infern que hi ha en aquesta casa, revestint-te de valor, cridant aquí a la *abuelita* i demanant li que per caritat se'n vagi, si no vol que'ns hagin d'enterrar a tots per causa de la seva indiscreció i el seu mal genit.

JULIA Climentina!

CLIM. No hi ha més Climentina ni més divagacions. Ho vull. Ho mano.

JULIA La teva *abuelita* es la meva mare i mai una filla pot apartar d'aprop seu a la què's autora dels seus dies.

CLIM. Es molta veritat que deu esser aixís, quan aquesta mare, quan aquesta autora dels nostres dies es üna senyora com qualsevol altra, discreta i bondadosa; però quan per causa d'ella es converteix una casa en mar de plors com ara està passant aquí; quan s'arriba an el punt de que ara 'l meu papà està escrivint cartes de despedida a tú i a mí, i a altres amics seus per a quan jo hagi quedat orfaneta...

JULIA Oh! ¿Què dius, filla meva?

CLIM. Quant em consta que en havent-les escrites ha de sortir de casa per anar-se'n a pendre el pasatge per l'América, deixant-nos abandonades.

JULIA Oh! (*Moviment per anar-se'n.*)

CLIM. No! No't moguis i no tinguis por. Ja ho he previst. Ja està tot disposat de modo que'l papà no podrà surtir de casa, sense que jo ho sàpiga.

JULIA Oh! ¡Ajuda'ns, reina dels àngels!

CLIM. Ja'ns ha ajudat fent que josapigués el que acabo de dir-te que està fent el papà, i, ara fa poc, els que tú estaves fent escrivint a dins del teu quarto.

JULIA Jo?

- CLIM. Sí; tú, tú que també com el papà has estat escrivint cartes de despedida, per a que si no n'hi havia prou en que quedés orfaneta de pare, també ho quedés de mare amb el que tú intentaves.
- JULIA Oh! Tot ho sab, tot. ¿Qui t'ho ha dit? Oh! ¡Filla meval
- CLIM. Ah! Prou de plorar. Esquina aquelles cartes, treu a la *abuelita* de casa, dona una abrassada forta a n' al papà, i jo creuré que tot el que volies fer avui era no més que un deliri que t'ha pertorbat sols una estona.
- JULIA A la *abuelita*, Climentina, ja t'he dit jo que era impossible.
- CLIM. No? Doncs ja s'ha acabat tot. (*Va al fons i crida amb tota la forsa.*) Papà Ramón! Cinteta! ¡Tiet Carles! Veniu! ¡Correu tots! Aussili! Cuitèul
- JULIA Oh! ¿Què fas, filla meva?
- CLIM. ¿Què faig? Lograr per forsa el que tú de grat no vols concedir-me.

ESCENA XIII

Les mateixes, EVARIST, CINTETA i RAMÓN

- CINT. ¿Què té, senyoreta?
- RAMÓN ¿Què vol?
- CLIM. Veniu,
- EVAR. ¿Què tens? ¿Què't passa, filla?
- CLIM. Em passa que tú't disposaves a abandonar-me per a sempre més i que mentres te preparaves per a fer-ho, la mamà prenia un determini tant o mes terrible que'l teu, i com que de tot això'n té tota la culpa la *abuelita*, et cridèm per a dirte que la mamà, penedida, ja consent en que la *abuelita* se'n vagi de casa i promet estimar-te del modo que tú mereixes.

- EVAR. Oh! ¿Es veritat això, Julia?
JULIA Jo... Evarist... la noia... (*Ja cedint.*)
CLIM. Sí, sí; ho vol; per que al últim veu clar, encara que li dolgui, que mentres la *abuelita* sigui aquí no podrèm tenir mai pau i concordia.

ESCENA XIV

Els mateixos i CARLES

- CARL. Doncs ja la teniu, perque donya Remei ja està fent els baguls per a anar-se'n aquesta mateixa tarde.
TOTS Oh! (*Satisfacció general.*)
EVAR. ¿Què dius?
JULIA ¿Es cert?
CLIM. ¿Qué'm vols enganyar, tiet?
CARL. No, Climentina. Quant he arribat, fa poc, aquí, m'ha obert la porta en Ramón, m'ha contat per ordre teva, el que havia passat en aquesta casa mentres jo he sigut fora, i entrant al quarto de donya Remei, li he dit lo que feia el cas, li he parlat a l'ànima, la he persuadida de que si no se'n anava de grat, vindria un delegat del Governador amb un cotxe a endurse-la per força, i... mireu, aquí la teniu, que vé ja amb el senyor Soldevila definitivament per a despedir-se.
CLIM. Oh! ¡Molt bé! ¡Molt bé, tiet! T'has portat com un home.
EVAR. Oh! ¡Germà meu del meu cor! Et deurèm la vida.
RAMÓN I la felicitat.
CARL. Callèn, que ara venen.

ESCENA XV

Els mateixos, DONYA REMEI i SOLDEVILA

(La primera vestida per a sortir de casa.)

SOLD. Qué Déu els guard, senyors.

REMEI Ail El bras, senyor Soldevila. Tinc els nervis revoltats de tal manera, que si vostè no m'..guan-
ta bé, fins tinc por de caure.

CINT. *(No fora pas jo qui l'aixequés de terra.)*

RAMÓN *(Ni que la vegés havent-se-li trencat la nou del coll.)*

SOLD. *(Mirèu que ja es prou pena la de que jo no pugui entrar aquí, que aquesta senyora tot seguit no se m'enganxi al demunt com una llagasta.)*
*(Donya Remei avansa fins al prosceni i després d'haver-se mirat a l'un i a l'altre, sonrient ironica-
ment, diu:)*

REMEI Bé, vaja; ja me'n vaig; ja estarèu contents, ja no us molestaré més amb el que tots vosaltres en dieu el meu mal genit. Bé es prou que estiguèu tots així, amb el cap baix i tristos. Jo fins em pensava que haurieu demanat al Capità General que fés el favor de manar fer salves a Monjuic per a celebrar la meva surtida.

RAMÓN *(Si acàs de carretilles.)*

CINT. *(Sí. Perquè fugis esvarada d'aquí i mai més vulguis tornar hi.)*

REMEI *(Anant de l'un a l'altre i dient a cada hù casi apart tot el que'ls dirà.)* A tú, Iulia, a tú filla ingrata que has preferit seguir vivint amb un tirà al amor pur i sant de la teva .. *(Ai, senyor Soldevila, per Déu no'm deixi.)*

SOLD. No. No tingui cap por, *madame* Era que'm trei a

el modador per a aixugar-me la suor del front.
(De les engunies que tú estàs donant-me.)

REMEI Doncs sí; a tú només tinc de dir-te que ja que has preferit a n'ell, amb ell t'ho passis tot. Si't pega, si t'insulta, si't trepitja, no truquis mai a la porta de la teva mare; la teva mare no't respondrà.

JULIA No, mamà; si creu que mai tinc d'anar a dar-li queixes d'ell, s'equivoca del tot. Vagi tranquila.

REMEI A poc a poc, senyor Soldevila.

SOLD. A *votre plaisir madame*, soc mestre de piano i sé que 'ls calderons son compasos d'espera.

(Arriven allà ont es Climentina, i donya Remei li diu:)

REMEI Ah! Tú, a tú, filleta meva, reina de la teva *abuelita*, que ets l'única de qui sé, i'm consta, que sentiràs i ploraràs la meva surtida d'aquesta casa, (*Escapa el riure a molts.*) no més t'haig de dir que pensis amb la teva pobreta avia; que vagis a veure'm a casa sovint, tant sovint com puguis. Dinaràs amb mí, anirèm a passejar en cotxe; et regalaré joguines, i, quan me mori, tot el meu serà per tú, res per aquells monstres.

CLIM. Oh! Sí, *abuelita*, sí, no tingui por. Jo la estimaré molt, l'aniré a veure sovint, dinaré amb vostè sempre que vulgui; tot, tot mentres vostè no torni a enfadar-se amb el papà i la mamà. ¿Diu vostè que ells no l'estimen prou? Donc vostè no'ls estimi gens a n'ells, i que s'arreglin sols.

REMEI Sí, filla, sí; tens raó. Mai més els vull veure.

CINT. (¡Ai, santa paraula!)

RAMÓN (D'aquest mal haguessim de morir.)

REMEI Adéu.

CLIM. Estigui bona, *abuelita*.

REMEI Demà a casa a dinar.

CLIM. No hi farà falta.

REMEI (*Després de tornar-se'n fa petons a sa neta.*)

Ah! Aném! senyor Soldevila. Ah! Vostè, vostè, vostè es l'únic ser que m'ha comprès en aquesta vida. Dona'l bras amb un caient tan senyor, amb una dolzura .. (*A tots escapa el riure.*)

CINT. Ja! ja!

RAMÓN Calla, dòna, no riguis.

REMEI Mira, Climentina; les llissons de piano, les pendràs a casa meva, així us tindrè a tots dos i t' podré veure a tú més vegades.

CLIM. Molt bé, està bé; els papàs m'ho permeteràn i jo aniré a casa de vostè sempre que vostè vulgui.

REMEI (*Que ja ha arribat al fons donant sempre 'l bras al senyor Soldevila.*) Però tú sola, tú sola, sents? La porta de casa meva no s'obrirà per a ningú dels que ara hi ha aquí, sino per tú. Pe'ls altres ja no soc al mon. Jo visc al carrer dels quatre cantons de Bellafila, número tretze.

RAMÓN Mal punt.

REMEI Tercer pis, segona porta; però pe'ls que m'han insultat, pe'ls que m'han tret d'aquí, confonent una bona mare amb una mala sogra, m'hi fos, m'hi eclipsat, soc morta. No, no. Prou, ni una paraula més. ¿Aném, senyor Soldevila?

SOLD. *Orrevoir, senyors.*

REMEI I a mai més veure'ns. (*Se'n van.*)

ESCENA DARRERA

Tots menys DONYA REMEI i SOLDEVILA

EVAR. Ah!

CLIM. Ja son fora.

CARL. Respirèu.

JULIA Filla meva, perdona'm; perdona'm tú, Evarist, el crim que jo anava a cometre amb ella si aquesta noia angelical no hagués arribat a temps per a salvar-nos.

EVAR. Res t'haig de perdonar, Julia; també la meva

desesperació m'anava a fer cometre crim semblant, si no me l'hagués destorbat aquesta premdeta nostra que ara veig que'l cel ens va donar per la nostra ventura.

CLIM. No; el qui ho ha fet tot, mireu-lo. La nostra esperansa de ditxa l'ha duta el pobre canariet que ha mort bebent de l'aigua que havia de matar a la meva mamà.

EVAR. Oh! Climentina!

JULIA ¡Filla del meu cor! (*La besen.*)

RAMÓN Mira, mira la senyoreta com s'esplica.

CINT. Sí, sí; com una calandria.

CARL. Noi, que sigui la enhorabona.

RAMÓN Igualment nosaltres.

CINT. Qué per molts anys, senyoreta.

CARL. Ja ho veus: L'home que té aprop una sogra que estima massa a la seva filla, es procura el que ara aquí havem vist tots.

JULIA I el que tots hem plorat.

EVAR. Es cert: *L'infern a casa.*

FÍ DE LA COMEDIA

DARRERA CANSÓ
(Poesía)

Darrera cansó

Allí on lo mont fa sombra a l'ona,
On bufa'l vent de la marina
I's veu al lluy de Barcelona
 Lo fondo port,
Un clot cavèu sota una alzina
 Quan seré mort.

Quan duga'l maig la verda fulla,
Lo fruit primer, la flaire aimada,
Ompliu lo clot amb ma despulla,
 ¡Presó crudel!
Dexau-me allí, sentint la onada,
 Mirant al cel.

Mon cos dexèu, i amb freda llosa
Mai lo cobriu: les aus ardides,
Lo sol ardent, lo cel de rosa
 Vull contemplar.
Ja'l cobrirà de flors marcides
 Lo vent del mar.

Cantèu, voltant ma tomba freda,
Los lais d'amòr que jo cantava;
L'oreig, passant per dins l'arbreda,
 Amb sa ramor,
Planys llençavà, com jo lleçava,
 Foll de dolor.

Cantèu, dexant la verda alzina,
Mos cants de goig i de tendresa;
Que senti'l vent de la marina
 L'himne sagrat
Que'm dictà un jorn, amb sa grandesa,
 La llibertat.

I vostres veus, al lluny perdent-se,
Tornèu del món al trist calvari:
Al vent del mar oiré, playent-se,
 Plorar ma sort,
Quan reste allí, mut, solitari...
 Quan seré mort.

Un jorn, potser, amb crits de joia,
Dirà mos cants gentil brivalla:
Pot ser mos lais la tendra noia
 Mormolarà:
Mon cos llavors dins ma mortalla
 Tremolarà.

La mare, un jorn, breçant joiosa,
Dirà mos cants a sa nineta;
Llavors, amb pler ma filla hermosa
 Recordaré,

I a dins del clot, ma tomba estreta;
Sospiraré.

Potsé'l marí mirant la onada,
Que va tallant la nau ardida,
Potser, mirant amb trista ullada
 Nous horitzonts,
Mormolarà la més sentida
 De mes cançons.

No vull mon nom grabat al marbre;
Vull que l'escriga, de amor rendida,
Gentil parella, dessota un arbre,
 Un jorn d'estiu,
Damunt la sorra, la sorra humida
 Del camp jolíu.

Si mai mon nom fama lleugera
Un jorn se'n dú de ma encontrada,
Fins a mon nom terra estrangera
 Farà anyorar,
Car vol sentir la flamarada
 De nostra llar.

Anàu pel món cants de alegria,
Con van pel prat les papallones;
Anàu pel món, cants d'agonia,
 Lais de dolor,
Com van pel mar les negres ones
 Movent ramor.

Anàu, cantant lo riu de plata,
Lo sol ruent, la blanca lluna,

Lo sant treball, l'amor que mata,
Lo món i'l cel;
Anàu dient de ma fortuna,
La sort crudel.

I tu, trist cant, veu llastimera,
Au que'n mon pit fa temps niuava,
Fondo gemec, cançó darrera,
Crit de mon cor,
Digas al món com jo estimava,
Quan seré mort.

FREDERIC SOLER (*Pitarra*).

